

Hanna Hirvonen ja Anni Simonen

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä

Turv@verkko-oppaan suunnittelu ja ideointi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Terveystieteiden AMK

Hoitotyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

26.11.2013

Tekijät Otsikko	Hanna Hirvonen, Anni Simonen Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä – Turv@verkko-oppaan suunnittelu ja ideointi
Sivumäärä Aika	38 sivua + 3 liitettä 26.11.2013
Tutkinto	Terveydenhoitaja AMK
Koulutusohjelma	Hoitotyö
Suuntautumisvaihtoehto	Terveydenhoitotyö
Ohjaaja	Lehtori Marita Räsänen
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa käsikirjoitus internetissä tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevälle oppaalle, jonka kohderyhmänä ovat 10–12-vuotiaiden lasten huoltajat. Opinnäytetyömme on jatkoa Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen peruspalveluissa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2012 -hankkeelle, jossa oli mukana useita tahoja.</p> <p>Internetissä tapahtuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on suurilta osin piilorikollisuutta, jossa samalla tekijällä on useita lapsia uhreinaan. Riski tulla hyväksikäytetyksi internetissä kasvaa sitä mukaa, kun lapselle tulee lisää ikää. Tavoitteenamme on kannustaa huoltajia keskustelemaan lastensa kanssa niin seksuaalisuudesta kuin internetin pelisäännöistä. Hyväksikäyttötapauksia voidaan ennaltaehkäistä ottamalla aihe puheeksi.</p> <p>Olemme keränneet opinnäytetyömme aineiston eri tietokannoissa olevista julkaisuista. Helsingin poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli Tuija Kiviselle tekemämme asiantuntijahaastattelu tuki ja vahvisti keräämäämme tutkittua tietoa.</p> <p>Turv@verkko-opas on tarkoitettu 10–12-vuotiaiden lasten huoltajien käytettäväksi. Sen sisältö jäsentyy kolmeen aihealueeseen: lapsen seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet, turvataidot ja internetin turvallinen käyttö sekä lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen eri muodot internetissä.</p> <p>Kouluterveydenhoitajat voivat ottaa Turv@verkko-oppaan käyttöönsä alakouluissa ja tavoittaa huoltajat sen avulla. Jatkamme oppaan kehittämistä innovaatioprojektina. Haasteenamme on oppaan arviointi kohderyhmällä, ja sen ajan tasalla pitäminen lasten käyttämien internetpalveluiden vaihtuessa ja muuttuessa koko ajan.</p>	
Avainsanat	internet, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö; opas

Authors Title	Hanna Hirvonen, Anni Simonen Sexual Abuse of Children on the Internet – Planning and Ideation of the Turv@verkko-Guide
Number of Pages Date	38 pages + 3 appendices 26 November 2013
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Public Health Nursing
Instructor	Marita Räsänen, Senior Lecturer
<p>The purpose of our study was to produce a script for a guide which deals with sexual abuse of children on the Internet. The guide is targeted for guardians of children between the ages 10–12. This study is a continuation to a 2009–2012 project which aimed to improve youth sexual health in the health and social services and vocational education.</p> <p>Online sexual abuse of children is mostly underground criminal activity in which a single perpetrator targets several children as their victims. We wish to encourage guardians to engage in conversation with their children and to talk to them about both sexuality and the common rules of online behavior. Abuse can be prevented by passing on the knowledge.</p> <p>We collected the source material for our study from publications on various kinds of databases. The interview Detective Sergeant Tuija Kivinen from Helsinki police department gave us brought us to the conclusion that this source material was valid.</p> <p>The Turv@verkko-guide is meant for guardians of children between the ages of 10–12. It includes three main themes: the sexuality and sexual rights of children, safety skills and safe use of the Internet and the sexual abuse of children and its different forms on the Internet.</p> <p>Public health nurses in primary schools can use the Turv@verkko-guide to reach and educate guardians. We are continuing the development of the guide in the form of an innovation project. Future challenges include a target audience evaluation of the guide and keeping the guide up to date in a world of constantly changing online services.</p>	
Keywords	Internet, sexual abuse of children; guide

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	2
3	Lapsen seksuaalisuus	2
3.1	10–12-vuotiaan seksuaalisuus	3
3.2	Lasten seksuaaliset oikeudet	5
4	Huoltajat lapsen kasvun ohjaajina	6
4.1	Turvataitokasvatus	7
4.2	Seksuaalikasvatus	8
4.3	Turvallisesti internetissä	9
5	Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä	10
5.1	Keskeiset termit	11
5.2	Grooming	12
5.3	Lainsäädäntö	15
5.4	Hyväksikäytön tyypilliset piirteet	16
5.4.1	Riskitekijät	16
5.4.2	Hyväksikäyttäjän tyypilliset piirteet	18
5.4.3	Yhteydenottoaikat	19
6	Opinnäytetyön työtapa- ja menetelmäosa	21
6.1	Tiedonhakuprosessi	21
6.2	Asiantuntijahaastattelun valmistelu ja toteutus	23
7	Turv@verkko-opas	24
7.1	Oppaan tarkoitus ja tavoitteet	25
7.2	Oppaan suunnittelu terveysaineiston laatukriteerien mukaan	25
7.3	Oppaan ideointi	26
7.3.1	Käsikirjoitus	27
7.3.2	Graafinen ilme	28
8	Pohdinta	30
8.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	31
8.2	Ammatillinen kasvu ja kehitys	33

8.3	Kehittämisehdotukset	34
9	Valmis Turv@verkko-opas	35
	Lähteet	36
	Liitteet	
	Liite 1. Tiedonhaku tietokannoista	
	Liite 2. Asiantuntijahaastattelun kysymykset	
	Liite 3. Turv@verkko-opas	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme on jatkoa Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen peruspalveluissa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2012 -hankkeelle. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa uutta ja näyttöön perustuvaa materiaalia seksuaalikasvatuksesta kouluterveydenhuollon seksuaaliterveyden edistämisen helpottamiseksi. Hankkeessa oli mukana Metropolia Ammattikorkeakoulun lisäksi Terveystieteiden tutkimuskeskus, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin ja Keravan kaupungin kouluterveydenhoitajia, Helsingin keskitetty ehkäisyneuvonta, Tyttöjen Talo ja Väestöliitto. (Materiaalia nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. 2011.)

Opinnäytetyömme kohderyhmänä ovat 10–12-vuotiaat lapset ja heidän huoltajansa, koska tuossa iässä seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuminen internetissä on epätodennäköisempää kuin myöhemmin ikävuosina ja huoltajat voivat tuolloin vielä vaikuttaa alakouluikäisen lapsensa kasvuun ennen murrosiän mukanaan tuomaa huoltajista etäännyttämisen vaihetta (Kinnunen 2005: 152–153). Haluamme antaa keinoja sekä internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn että puheeksi ottamiseen. Aihe on tärkeä, koska internet on lasten elämässä yhä enemmän ja enemmän, ja mahdollistaa aikuisen anonyymien yhteydenoton lapseen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa ajantasaista tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä internetissä ja Turv@verkko-oppaan käsikirjoitus. Turv@verkko-opas on tarkoitettu 10–12-vuotiaiden lasten huoltajien käytettäväksi. Oppaaseen sisällytämme tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jotta huoltajilla on valmiuksia ottaa aihe puheeksi lastensa kanssa. Haluamme korostaa oppaan lukijalle ennaltaehkäisyn näkökulmaa. Opinnäytetyömme ja Turv@verkko-oppaan tietoperusta koostuu kevään ja syksyn 2013 aikana kerätystä kirjallisuudesta, internetin verkkomateriaaleista ja asiantuntijahaastattelusta. Turv@verkko-opas valmistuu keväällä 2014 innovaatioprojektina.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ammattihenkilöinä meillä on velvollisuus puuttua asiaan, mikäli epäilemme internetissä tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tapahtuvan tai kohtaamme työssämme lapsen, joka on joutunut sen uhriksi. Lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä internetissä on tehty aikaisempia julkaisuja sosiaali- ja terveysalan am-

mattilaisille. Huoltajille kohdistetusta opinnäytetyömme aihetta käsittelevästä oppaasta on tarve.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on koota yhteen ajankohtainen tieto lasten internetissä tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Keräämämme teoriatiedon pohjalta kokoamme oppaan muotoon 10–12-vuotiaiden lasten huoltajien aiheesta tarvitseman tiedon. Tarkoituksenamme on luoda huoltajien tiedon tarvetta vastaava Turv@verkko-nimisen oppaan käsikirjoitus. Oppaan näkökulma on ennaltaehkäisevä, ja se keskittyy huoltajien tietämyksen lisäämiseen aihetta koskien.

Opinnäytetyömme tavoitteena on tavoittaa 10–12-vuotiaiden lasten huoltajat kouluterveydenhoitajien jakaman seksuaaliterveyttä edistävän materiaalin kautta. Kyseinen tavoitteemme ei tule täyttymään opinnäytetyömme tekoprosessin aikana, mutta pyrimme siihen, että Turv@verkko-opas tulee lähivuosina kouluterveydenhoitajien käyttöön alakouluissa.

Turv@verkko-oppaan tarkoitus ja tavoitteet on esitelty tarkemmin luvussa 7.1 Oppaan tarkoitus ja tavoitteet.

3 Lapsen seksuaalisuus

WHO:n määritelmän mukaan ”seksuaalisuus on ihmisen synnynnäinen kyky ja valmius reagoida psyykkisesti ja fyysisesti aistimuksiin ja virikkeisiin kokemalla mielihyvää ja valmius pyrkiä näihin kokemuksiin” (Tietoa seksuaalisuudesta. 2013). Seksuaalisuus on ominaisuus, joka on osa ihmisen hyvinvointia ja terveyttä, ja sitä voi toteuttaa joko yksin tai jakaa jonkun toisen kanssa. Se on olemista ja tuntemista, ei pelkkää lisääntymistä tai seksuaalisia tekoja. (Cacciatore 2007: 178–180.) Vauvana koettu hellyys, huoltajien osoittama rakkaus ja tarpeisiin vastaaminen luovat pohjan lapsen terveen seksuaalisuuden kehittymiselle (Kinnunen 2001: 176). Seksuaalisuus on osa meitä koko elämämme ajan, ja jokainen kehittyy seksuaalisesti oman aikataulunsa mukaan. Seksuaalisuus koostuu järjestä, tunteista ja biologiasta, ja sitä voidaan ilmaista asen-

teissa, uskomuksissa, arvoissa ja suhteessa itseen ja toisiin. (Tietoa seksuaalisuudesta. 2013; Korteniemi-Poikela – Cacciatore 2010: 9–10.)

3.1 10–12-vuotiaan seksuaalisuus

Lapsen seksuaalisuus eroaa vahvasti aikuisen seksuaalisuudesta, sillä se ei tavoittele seksuaalista kanssakäymistä, parisuhdetta tai lisääntymistä. Lapsuuden seksuaalisuuteen kuuluvat uteliaisuus ja ihmettely. Seksuaalisuuteen ja lisääntymiseen liittyviä teemoja käsitellään esimerkiksi leikin ja piirrosten avulla, ja asenteita opitaan lähipiirin reaktioiden, puheiden ja mallin kautta. Lapsi hakee kehostaan lohtua, turvaa ja nautintoa sekä oppii ympäristöstään, millä tavoin se on sallittua. Lapsen kehollinen ja seksuaalinen itsetunto ja minäkuva kehittyvät sen pohjalta, miten häntä kohdellaan. Häpäisyn kokemukset traumatisoivat herkästi ja voivat jäädä pitkäaikaisesti estämään yksilön seksuaalisen nautinnon kokemiskykyä. Turvallista koskettamista ja huomiota kokenut lapsi tuntee kehonsa arvokkaaksi ja haluaa sekä hoitaa että suojata itseään. Kouluiässä alkaa ilmetä ihastumista ja rakastumista aluksi idoleihin ja muihin kaukaisempiin, turvallisiin kohteisiin, joiden kanssa ei ole seurustelun riskiä. Tunteet kohdistuvat vapaasti yli sukupuoli- ja sukupolvirajojen. Ihastumisia ilmenee myös kaveripiirissä, mutta mahdolliset seurustelusuhteet ovat luonteeltaan enemmän ystävyys- kuin parisuhteita. (Apter – Kaimola – Väisälä 2006: 205–207.)

10–12-vuoden iässä lapsi elää niin kutsuttua latenssivaihetta, jolloin hänen psykososiaalisessa kehityksessään ei tapahdu suuria harppauksia. Tässä iässä lapsen on helppo samaistua lähipiirissä samaa sukupuolta olevaan aikuiseen ihmiseen arkipäivän ja vapaa-ajan toimintoja koskien. (Dunderfelt 2011: 84.) Haave lähipiirin ulkopuolisesta parisuhteesta voi elää vahvana lapsen mielessä. Lapsen huone voi peittyä tässä iässä tunnetun laulajan, näyttelijän tai urheilijan julisteista, sillä häneen rakastuminen tuntuu lapsesta turvalliselta. Ihastuminen voi tapahtua myös lähipiirin aikuiseen, kuten opettajaan tai kerho-ohjaajaan. Idolirakkaudet lisäävät samaistumista ikätovereihin, sillä usein rakastumisen kohde on myös ikätovereiden arvostama henkilö. Ikätovereiden hyväksyntä ihastumisen kohteesta vahvistaa lapsen turvallisuudentunnetta, sillä siten hän tietää tunteidensa kohteen olevan järkevä ja sallittu. (Korteniemi-Poikela – Cacciatore 2010: 35–38.)

Huoltajien tulee mahdollistaa lapsensa haaveilu, mutta vahvistaa todellisuutta siten, ettei lapsi joudu rakkautensa sumentamana hyväksikäytetyksi. He voivat olla lapsensa

haaveiden tukena antamalla hänelle kokemuksen siitä, että aikuisena rakkaus ja turvallinen parisuhde ovat mahdollisia ja vahvistaa lapsen todellisuutta kaukorakkaudesta, jolloin lapsi tiedostaa ihastumisensa olevan turvallisen etäällä hänestä. Lapsella on rakastumisen myötä tarve osoittaa hellyyttä, ja on tärkeää, että hänellä on siihen tarkoitukseen elämässään joko turvallinen aikuinen tai vaikkapa lemmikki, jota hän voi paijata. Lapsi voi käyttäytyä estottomasti rakkautensa kohdetta kohtaan, mikä voi altistaa hänet hyväksikäytölle tilanteissa, joissa aikuinen ei osaa tai halua jättää vastaamatta lapsen ihastumiseen. On aikuisen tehtävä kunnioittaa sekä lapsen ikää että kehitystasoa eikä hyväksikäyttää hänen tunteitaan. (Korteniemi-Poikela – Cacciatore 2010: 39–51.)

Varhaismurrosiässä lapsi kokee voimakkaita hämmennyksen tunteita kaikkea seksuaalisuuteen liittyvää kohtaan. Lapsen uteliaisuus lisääntyy, ja hän alkaa ymmärtää seksuaalisuuden yksityisyyden ja intiimiyden. Haavoittuvuus kavereiden kommentoimissa lapsen kehoa, ulkonäköä ja käytöstä kasvaa, ja lapsi pohtiikin usein omaa kelpaavuuttaan muiden keskuudessa. Varhaismurrosiässä oleva tutustuu ja totuttautuu kehoonsaan herääviin seksuaalisiin tuntemuksiin ja kehonsa reaktioihin. Uusia haasteita tuovat kuukautiset, rintaliivien hankinta, erektiot ja siemensyöksyt sekä omasta henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen. Ulkonäön muuttuessa varhaisnuori totuttelee muutoksiin itsetutkiskelun ja peilin avulla sekä vertailemalla itseään ikätovereihinsa. Toiset haluavat korostaa muuttunutta olemustaan meikeillä ja paljastavilla tai muuten huomiota herättävillä asuilla, kun taas toiset haluavat kätkeä vartalonsa isoihin vaatteisiin ja suojata kasvonsa ”sotamaalauksin”. Tässä iässä itsensä kuvaaminen eri rooleissa, kuten myös kuvien vaihto ja vertailu muiden kanssa, on yleistä. (Apter ym. 2006: 207.)

Varhaismurrosiässä lasta alkavat kiinnostaa seksuaalisuuteen liittyvät asiat yhä enemmän. Hän alkaa muodostaa käsitystä siitä, mitä seksuaalisessa kanssakäymisessä on tapana tai kuuluu tehdä, mitkä ovat käyttäytymisen riskit ja mikä on sopivaa käyttäytymistä missäkin iässä. Tietolähteinään lapsi käyttää kotikasvatusta, kavereita, koulusta saatua tietoa, internetiä ja muuta mediaa, kirjoja ja lehtiä. Rakkauden tunteet alkavat herätä vastakkaista tai samaa sukupuolta olevia ikätovereita kohtaan, ja varhaisnuori pohtii omaa potentiaaliaan seurustelukumppanina. Huono itsetunto, seksuaaliset loukkaukset ja rakkauden sekä hellyyden puute voivat johtaa seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen. Varhaisnuori tasapainoilee järjen äänen ja seksuaalisten impulssien, hämmennyksen ja epävarmuuden välillä. Turvataitojen opettelu on tarpeellista, jotta

lapsi oppii suojaamaan itseään riskialttiilta kiinnostus- ja lähestymisyriytyksiltä. (Apter ym. 2006: 207–208.)

3.2 Lasten seksuaaliset oikeudet

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (1989: § 16, § 34) mukaan lapsella on oikeus yksityisyyteen ja suojeluun kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Sopimus astui voimaan Suomessa vuonna 1991, ja sen myötä lapsuuden tärkeys sai kansainvälisen hyväksynnän. Sen tarkoituksena on antaa meille kaikille työkaluja lapsiystävällisemmän yhteiskunnan luomiseen. Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen hyväksymässä Lapsen oikeuksien julistuksessa vuonna 1959 todettiin lapsien tarvitsevan erityistä suojelua ja huolenpitoa ruumiillisen ja henkisen kypsyttömyytensä vuoksi. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989: 4, 6.)

Jokaisella lapsella on seksuaalinen itsemääräämisoikeus, johon kuuluu oikeus elää ilman seksuaalisia loukkauksia ja pelkoa seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutumisesta. Huoltajien tulee antaa lapselleen iänmukaista tietoa ja vastata lapsensa kysymyksiin, jottei lapsi joudu kokemaan toimintaa, joka ei vastaa hänen ikätasoaan. Lapsen oikeuksiin kuuluu saada ikään ja yksilöllisiin tarpeisiin sopivia seksuaaliterveyspalveluja. Lapsen oikeus on olla yksilönä arvostettu, kehittyä rauhassa omanlaisensa seksuaalisuuteen ja tulla arvostetuksi oman sukupuolensa edustajana. Samaa sukupuolta olevan huoltajan osoittama kunnioitus omaa vartaloaan kohtaan viestii lapselle mallin siitä, että kaikkien hänen omaa sukupuoltaan edustavien ihmisten vartalot ovat arvokkaita. Huoltajien osoittama arvostus lastaan kohtaan on tärkeää, sillä sen myötä lapsi osaa arvostaa sekä itseään että vartaloaan. Oman vartalon kunnioitus antaa lapselle keinoja seksuaaliseen itsesuojeluun. (Cacciatore 2007: 320–321; Kinnunen 2005: 195–196, 199.)

Lapsen kuuluu saada sekä viettää aikaa vertaistensa kanssa että olla itsekseen ja tutustua omaan kehoonsa. Alastomuuden tulisi olla lapselle luonnollinen asia, ja sen häpeäminen saattaa kertoa esimerkiksi siitä, että lapsi on yhdistänyt alastomuuteen jotain kummallista, kuten televisiossa näkemäänsä aikuisten seksiä tai internetissä näkemäänsä pornografista kuvamateriaalia. Nykyisin lasten alastomuuden viattomuus on kadonnut, sillä ihmiset ovat tulleet tietoisemmiksi lapsiin kohdistetuista seksuaalisista ajatuksista ja teoista. Lapsen elämän tulisi olla pornovapaata, eikä sen tulisi sisältää lapsen ikätasoon kuulumattomia seksivirikkeitä. Turvallisilla ja pysyvillä ihmissuhteilla

sekä riittävällä hoivalla ja huolenpidolla voidaan ennaltaehkäistä ja estää lasten seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö. Lapselle on tärkeää korostaa hänen itsemääräämisoikeuttaan omaan kehoonsa ja opettaa häntä kunnioittamaan muiden koskemattomuutta. Lapsen on hyvä tietää se, ettei kukaan saa koskea häntä ilman lupaa ja että etenkin vaatteiden alla olevat paikat ovat yksityisiä. (Cacciatore 2007: 320–321; Kinnunen 2005: 198, 201, 203–204.)

4 Huoltajat lapsen kasvun ohjaajina

Alakouluikäisellä on riski joutua hyväksikäytetyksi, mikäli hänelle ei ole selitetty seksuaalisen hyväksikäytön muotoja ymmärrettävästi, sillä lapsella on alakouluikässä halu miellyttää aikuisia ja hän on taivuteltavissa tekemään asioita, joiden merkitystä hän ei välttämättä ymmärrä. Hyväksikäytön riskiä lisää 10–13-vuoden iässä alkava kiinnostus internetiä ja chat-palstoja kohtaan. Huoltajien tulee ohjata lastensa kasvua, olla heille auktoriteetteja ja luoda turvallinen ilmapiiri, sillä mikäli lapsi ei koe saavansa heiltä rakkautta ja rajoja, nojautuu hän johonkin ulkopuoliseen henkilöön, kuten kavereihinsa tai joko ennalta tuttuun tai tuntemattomaan aikuiseen. (Cacciatore 2008: 344; Kinnunen 2005: 24; Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten – Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksista. 2006: 2.)

Huoltajille tieto lapsensa seksuaalisesta hyväksikäytöstä tulee usein yllättäen, minkä vuoksi heidän olisi tärkeää tunnistaa internetiin liittyviä riskejä. Huoltajat kokevat syyllisyyttä ja jopa syyllistävät lastaan, sillä internetissä tapahtunut seksuaalinen hyväksikäyttö voi tapahtua omassa kodissa, missä he olettavat lapsensa olevan turvassa. (Suojele minua kaikelta 2011: 42.) Huoltajan ollessa läsnä lapsensa elämässä hänellä on usein kyky rajoittaa mahdollisten pahantekijöiden pääsy lapsensa lähimpiin. Luomalla turvallinen ympäristö, jossa huoltaja on opettanut lapselleen turvataitoja ja lapsi uskaltaa keskustella hänen kanssaan vaikeistakin asioista, huoltaja kykenee paremmin ehkäisemään lapsensa mahdollista kanssakäymistä hyväksikäyttäjän kanssa. Suurin osa huoltajista tukee vahvasti turvataitojen opettamista, ja he ovat vastaanottavaisia myös itse oppimaan enemmän lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvistä piirteistä ja ennaltaehkäisystä. Monilla huoltajista saattaa olla pohjalla vääriä uskomuksia aiheesta, kuten että seksuaalinen hyväksikäyttö jättää aina fyysiset merkit tai että hyväksikäyttäjä ei voi olla nainen. (Wurtele – Kenny 2010: 132–133.)

4.1 Turvataitokasvatus

Turvataitokasvatus, eli lapsen omien voimavarojen ja selviytymiskeinojen vahvistaminen, on tärkeää sisällyttää lasten kasvatukseen (Lajunen ym. 2005: 14; Vilka 2011:142). Turvataitokasvatuksessa lapselle opetetaan muun muassa kuinka selviytyä hämmentävistä tai turvallisuutta uhkaavista tilanteista. Turvataitokasvatuksen myötä lapset oppivat, että heillä on oikeus turvaan ja fyysiseen koskemattomuuteen. Lapsen neuvokkuutta tuetaan tilanteiden varalta, joissa hän voi joutua houkuttelun, ahdistelun, häirinnän tai väkivallan kohteeksi. (Lajunen ym. 2005: 142.) Lapselle voi opettaa valmiita toimintamalleja erilaisiin tilanteisiin, joissa esimerkiksi tuntematon ihminen häiriköi linja-autossa tai vieras aikuinen seuraa häntä kadulla. Lapselle on tärkeää opettaa kuinka toimia internetissä niin, että hän ei joudu siellä huijatuksi tai hyväksikäytetyksi. (Vilka 2011: 139–141.) Lapsi tulee ohjata empimättä kääntymään turvallisen aikuisen puoleen kaikissa huolissaan ja peloissaan. (Lajunen ym. 2005: 142; Vilka 2011: 142.)

Lapselle on tärkeää osoittaa normaalia läheisyyttä ja huomiota kotona, jolloin hänen hälytyskellonsa alkavat soida tilanteessa, jossa aikuinen ylittää sallitun rajan ja läheisyys muuttuu epänormaaliksi (Cacciatore 2008: 334, 339–342). Turvataitokasvatukseen kuuluu myös kertominen siitä, etteivät kaikenlaiset lapseen kohdistuneet kosketukset ole sallittuja, olipa koskettaja kuka tahansa. Lapselle opetetaan, millaiset kosketukset ovat sallittuja ”vihreän valon kosketuksia” ja mitkä puolestaan ”punaisen valon kosketuksia”, joille pitää sanoa ”ei”. Lapselle tulee selventää, millaiset kosketukset ovat luonnollisia lähipiirissä, koulussa tai harrastusten parissa, ja miksi esimerkiksi lääkäriillä käynti voi joskus tuntua epämiellyttävältä ja herättää negatiivisia tunteita, vaikka hoitohenkilökunta toimii lapsen hyväksi. Toisen koskettaessa omiin intiimialueisiin sekä ikäviltä tuntuvat, hämmentävät ja satuttavat kosketukset kuuluvat ”punaisen valon kosketuksiin”, ja lapselle tulee painottaa, että hänen tulee kertoa tällaisista kosketuksista luotettavalle aikuiselle, vaikka koskettaja kieltäisi. Huoltajien on hyvä ohjata lasta luottamaan tuntemuksiinsa ja olemaan rohkeasti tottelematta aikuista tai ikätoveriaan, mikäli tämä ehdottaa lapselle jotain hämmennystä aiheuttavaa tai sopimatonta. Lapselle on hyvä selittää, että aikuinen on aina vastuussa teoistaan eikä syy ole lapsen. (Lajunen ym. 2005: 142–145.)

On todistettu, että huoltajien kotona antamalla turvataitokasvatuksella on suuri merkitys lapsen itsesuojelutaitoihin. Wurtelen ja Kennyn (2010: 131–132) kirjallisuuskatsauksessa mukana olevissa tutkimuksissa tuli ilmi, että huoltajien lapselleen kotona antama

tuki ja turvataidoista keskusteleminen lisäsivät koulussa annetun turvataitokasvatuksen vaikuttavuutta. Ohjatessa huoltajia olemaan kotona ennaltaehkäisyyn pyrkiviä kasvattajia, turvataidoista opetetut asiat kertaantuvat lapselle, mikä tukee tiedon omaksumista. (Wurtele – Kenny 2010: 131–132.) Wurtelen tekemässä, huoltajille turvataitoja opettavassa The Body Safety Training -ohjelmassa huoltajat saivat samaa koulutusta lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskien kuin opettajat olivat saaneet. Tuloksissa tuli ilmi, että huoltajiltaan turvataitokasvatusta saaneilla lapsilla oli enemmän valmiuksia tunnistaa tilanteita, joissa lasta yritettiin koskettaa sopimattomasti verrattuna niihin lapsiin, jotka olivat saaneet turvataitokasvatusta vain opettajiltaan. (Wurtele – Kenny 2010: 136.)

4.2 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksessa huoltajien tulisi ensisijaisesti puhua ihmiskehosta, tunteista, itsen ja toisen kunnioittamisesta, ihmissuhteista, itsemääräämisoikeudesta, yksityisyydestä ja sopivuussäännöistä. Huoltajia saattaa hävettää lapselleen seksuaalisuudesta puhuminen, ja heidän tulisikin opetella, kuinka asioista puhutaan luontevasti. Tähän kyetäkseen huoltajien tulee olla sinut oman seksuaalisuutensa ja kehonsa kanssa, käydä läpi arvonsa, asenteensa ja tabunsa sekä hahmottaa, mitkä asiat ovat vaikuttaneet heidän omaan seksuaaliseen kasvuunsa. (Vilkkä 2011: 134–135.)

Seksuaalisuudesta puhuessaan huoltajien on helpointa aloittaa keskustelu lapsen ikätason mukaisesti sukupuolieroista ja samankaltaisuuksista, sekä murrosiän aiheuttamista muutoksista vartalossa ja tunnepuolella. Seksuaalikehityksen kannalta on tärkeää, että asioista puhutaan jo varhain lapselle avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Liian suorasukainen lähestyminen huoltajan tarjotessa ensimmäisenä tietoa sukupuolitaudeista ja ehkäisystä voi saada lapsessa aikaan häpeän tunteita. Ensisijassa murrosiän kynnyksellä olevat lapset haluavat saada tietoa tunteista, rakastumisesta, seurustelusta, ihmissuhteiden solmimisesta ja niiden päättymisestä sekä ristiriitojen ratkaisemisesta. Vasta tämän jälkeen he haluavat kuulla ehkäisystä, sukupuolitaudeista ja seksistä. Huoltajan on tärkeää antaa lapselle positiivinen kuva ihmiskehosta, seksistä ja seksuaalisuudesta. (Vilkkä 2011: 135–136.)

Lapsen seksuaalikasvatuksessa ei välttämättä tarvitse opettaa seksuaalisen hyväksikäytön termiä, vaan ensisijassa kasvattaa lapsi asenteisiin ja toimintatapoihin, joiden avulla hän oppii ymmärtämään oikeutensa omaan kehoonsa ja sen koskemattomuus-

teen. Oppiessaan, että omaa kehoa ei saa antaa kohdella miten vain, lapsi osaa toimia riskialttiissa tilanteissa itseään suojaten ja kieltäytyä. Jo nuorelle lapselle voi opettaa sen, että saadakseen jotakin ei tarvitse tehdä vastapalveluksena pahaa oloa tai epä-määräisiä tunteita herättäviä tekoja tai asettaa omaa kehoa vastalahjaksi. Lapselle tulee opettaa harkintakykyä, ja häntä tulee rohkaista kuuntelemaan omia tuntemuksiin. Lapsen ei pidä oppia kestämään tekoja, joita hän ei halua. (Vilkkä 2011: 139–141.)

Huoltajilla on velvollisuus selvittää, mistä lastensa mahdollisissa seurustelusuhteissa on kyse, pidettiin suhdetta yllä joko internetissä, puhelimitse tai kasvotusten. Huoltajien tulee arvioida, ovatko seurustelusuhteen osapuolet samalla kehitystasolla ja kuinka mahdollinen ikäero vaikuttaa suhteeseen. Heillä on velvollisuus puuttua tilanteeseen, mikäli suhde ei ole lapsen kehitystasolle soveltuva tai suhteeseen liittyy seksuaaliseen hyväksikäyttöön viittaavia tekijöitä. (Vilkkä 2011: 138.)

4.3 Turvallisesti internetissä

Huoltajat miettivät usein, onko lasten yksityisyys vai heidän kasvatusvastuunsa tärkeämpää internetin käyttöön liittyvissä asioissa. Alakouluikäiset ovat vielä niin nuoria, että huoltajien tulee olla tietoisia heidän internetin käytöstään ja siellä olostaan. Alakoululaisen tulee saada yksityisyyttä internetissä ollessaan, mutta hänen oikeutensa huolenpitoon ja suojeluun menee yksityisyyden edelle. Mikäli huoltajaa mietityttää lapsensa internetin käyttöön liittyvät asiat, kannattaa hänen keskustella asiasta lapsensa kanssa. Tarvittaessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton asiantuntijalakimies Suvianna Hakalehto-Wainio kehottaa tutkimaan internetin selaushistorian. Varsinais-Suomen poliisilaitoksen nettipoliisi Riku Sukari kehottaa huoltajia olemaan kiinnostuneita lastensa internetissä viettämässä ajasta ja tutustumaan siellä oleviin asioihin, jotta he osaisivat keskustella niistä lastensa kanssa. Huoltajien on tärkeää tutustua ohjelmiin, joita lapsella on tietokoneellaan ja älypuhelimessaan. (Pajuriutta 2013.)

Huoltajien on tärkeää puhua lapsilleen nettietiketistä, jotta lapset ovat tietoisia siitä, millaisia kuvia internetiin voi laittaa tai millaista kieltä siellä kannattaa käyttää (Pajuriutta 2013). Chattailun säännöt on tärkeää käydä lapsen kanssa läpi, jotta hän ymmärtää, että hänen nettikaverinsa voi valehdella esimerkiksi ikänsä tai asuinpaikkakuntansa. Lapselle tulee korostaa, ettei hän saa jakaa internetissä tuntemattomille henkilöille henkilökohtaisia tietojaan, kuten esimerkiksi osoitettaan tai puhelinnumeroaan. Huolta-

jien kannattaa kertoa, että lapsen ei kannata lähettää itsestään valokuvia tuntemattomalle henkilölle internetin välityksellä eikä suostua tapaamiseen ilman huoltajan läsnäoloa. (Kinnunen 2005: 174.) On tärkeää, että huoltajat kunnioittavat ja noudattavat internetissä olevien sivustojen ikärajoja, eivätkä esimerkiksi luo lapselleen profiilia tai anna lapsen luoda sitä itse hänen ollessaan liian nuori käyttämään kyseistä internetsivustoa (Kivinen 2013).

Lapsen kanssa voi sopia ajasta, jonka hän viettää päivisin tietokoneella. Sovituista ajoista kiinnipitämistä auttaa esimerkiksi se, että vain huoltajat ovat tietoisia tietokoneen tai verkkoyhteyden salasanasta, jolloin lapsi ei pääse itsenäisesti avaamaan tietokonetta tai verkkoyhteyttä. Lapsen kanssa voi sopia, että huoltajat saavat katsoa halutessaan esimerkiksi internetin selaushistorian ja tutustua sivustoihin, joilla lapsi käy internetissä. Huoltajan halutessa olla tietoinen lapsensa internetin käytöstä ja siellä vietetyn ajan rajoittuvan vain sovittuun aikaan, kannattaa varmistaa, pääseekö lapsen älypuhelimella käyttämään internetiä ja tarvittaessa estää se. (Pajuriutta 2013; Kinnunen 2005: 174–175.) Huoltajien on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, jos lapsi saa tiheästi tai erikoisiin aikoihin viestejä puhelimeensa. Tällaisissa tilanteissa on hyvä selvittää ja tietää, kuka viestejä lapselle lähettää ja kiinnittää huomiota, mikäli lapsi tuntuu salailevan asiaa. (Kivinen 2013.) Huoltajien on tärkeää muistaa, että lapsiin tulee luottaa, joten keskustelu heidän kanssaan on tärkeämpää kuin kieltojen ja estojen asettaminen. (Pajuriutta 2013; Kinnunen 2005: 174–175.)

5 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä

Poliisi sai tietoonsa vuonna 2010 melkein 200 tapausta, jotka koskivat lasten seksuaalisia hyväksikäyttöjä ja niiden yrityksiä internetissä. Rikosylikonstaapeli Kivinen (2013) kokee lasten seksuaalisen hyväksikäytön internetissä olevan piilorikollisuutta, ja hänen arvionsa mukaan sen määrä on pysynyt melko vakiona viime vuosina. Todellista internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön määrää on vaikea arvioida, sillä vain pieni prosentti tapauksista tulee poliisin tietoon (Kivinen 2013). Harva internetin kautta tapahtunut seksuaalirikos tulee edes lapsen huoltajan tietoon, minkä vuoksi tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä internetissä tarvitaan lisää, jotta asiaan voidaan puuttua tehokkaammin. (Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011: 10–11; Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

2011: 21.) Rikosylikonstaapeli Kivinen (2013) kannustaa lapsia kertomaan internetissä tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä rohkeasti jollekin aikuiselle.

5.1 Keskeiset termit

Rikoslain (540/2011 § 6, 7) mukaan seksuaalisissa hyväksikäyttötilanteissa lapsella tarkoitetaan alle 16-vuotiasta henkilöä, ellei tekijä ole lapsen vanhempi, vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden tai asu samassa taloudessa lapsen kanssa, jolloin lapsella tarkoitetaan kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneitä henkilöä. Rikoslain (540/2011 § 8 a, 8 b, 8 c) muissa lasten seksuaalista häirintää koskevilla pykälillä lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja lastensuojelulain mukaan alle 18-vuotias on lapsi, ja lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan hänellä on oikeus erityiseen suojeluun koskien sekä internetissä että reaali maailmassa tapahtuvaa seksuaalista riistoa ja eri hyväksikäytön muotoja. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus kieltää lapsen pakottamisen tai houkuttelemisen osallistumaan laittomiin seksuaalisiin tekoihin. (Suojele minua kaikelta 2011: 3; YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989: § 34.) Yhteiskunnassamme täysi-ikäisyyden raja on 18 vuotta, jolloin voidaan katsoa, ettei henkilö ole enää lapsi vaan aikuinen eli täysivaltainen yhteisömme jäsen.

Lasten seksuaalisella hyväksikäytöllä internetissä voidaan tarkoittaa esimerkiksi sitä, että aikuinen ehdottaa lapselle seksiä internetin kautta, lähettää lapselle vähäpukeisia tai alastonkuvia itsestään, esiintyy joko alasti tai vähäpukeisesti tai masturboi lapselle web-kameran välityksellä, käy seksuaalissävytteisiä keskusteluja internetissä lapsen kanssa tai pyytää lapselta kuvia, videoita tai seksiä lahjoja vastaan. Seksuaalista hyväksikäyttöä on myös sukupuolielimiä koskevien kuvien pyytäminen lapselta, houkuttelemisen katsomaan pornografista materiaalia tai yhdyntää, aikuisen pyyntö lapsen esiintymisestä pornografisessa kuvassa ja lapsen houkuttelemisen toimimaan seksuaalisviritteisellä tavalla, kuten esimerkiksi sovittamaan alusvaatteita, ulostamaan tai virtsaamaan web-kamerayhteyden välityksellä. (Lasten kokema häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011: 12; Suojele minua kaikelta 2011: 9.) Seksuaalisviritteiset keskustelut internetissä ovat yleisin internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön muoto (Kivinen 2013).

Helsingin virtuaalisen lähipoliisiryhmän ja Pelastakaa Lapset ry:n kyselyn mukaan jopa neljäs alle 16-vuotias vastaaja oli keskustellut internetissä itseään vanhemman henkilön kanssa seksuaalisviritteisiä keskusteluja, mikä jo itsessään täyttää seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön. (Lasten kokemaa häirintää ja hyväksikäyttöä internetissä 2011: 3, 12; Suojele minua kaikelta 2011: 9.) On tärkeää huomioida, että internetissä tapahtuva seksuaalinen hyväksikäyttö voi olla lievimmillään esimerkiksi seksuaalisävytteistä keskustelua, mutta pahimmillaan internet voi olla yhteydenottokanava, jonka myötä lapsi joutuu esimerkiksi toistuvasti pakotetuksi sukupuoliyhteyteen.

Internetillä tarkoitetaan maailmanlaajuisten tietoverkkojen kokonaisuutta, ja nykyään se on niin hyvässä kuin pahassa saatavissa sekä puhelimiin että tietokoneisiin, mikä mahdollistaa sen käytön sekä kotona että bussissa tai vaikka kesken koulupäivän (Suojele minua kaikelta 2011: 45). Älypuhelimet yleistyvät kovaa vauhtia, ja useisiin puhelinliittymiin kuuluu internetyhteys automaattisesti. Esimerkiksi älypuhelimiin saatavilla olevan Kik Messengerin tai WhatsAppin kautta lapsi voi jakaa viestejä ja kuvia käyttäjien kesken, minkä vuoksi huoltajien olisi hyvä olla tietoisia myös kännykän kautta tapahtuvasta internetin käytöstä (Pajuriutta 2013; Privacy Policy. 2011). On tärkeää tiedostaa, että lapset voivat käyttää internetiä esimerkiksi koulussa, kirjastossa, puhelinten välityksellä ja nuorisotiloissa sekä kotona että kavereidensa luona.

5.2 Grooming

Internetissä tapahtuva, seksuaaliseen hyväksikäyttöön tähtäävä houkuttelu- eli grooming-prosessi etenee asteittain. Grooming-termin sisältyvät kaikki ne teot ja toiminnot, joita seksuaaliseen hyväksikäyttöön pyrkivä henkilö käyttää päästäkseen tavoitteeseensa eli lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön joko internetissä tai reaali maailmassa. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 4; Suojele minua kaikelta 2011: 20–21.) Hyväksikäyttöön pyrkivä aikuinen lähestyy lasta tavoitteenaan voittaa ensiksi lapsen luottamus, ja hän etenee usein asteittain, jolloin lapsella ei herää epäilystä tekijän tarkoituksesta. Tuntematon lasta lähestyvä aikuinen pyrkii usein luomaan lapselle yhteenkuuluvuuden tunteen jakamalla asioita, jotka lapsi kokee heitä yhdistäviksi tekijöiksi. Kyseessä ollessa tuttu henkilö, johon lapsi jo ennestään luottaa, aikuinen keskittyy lapsen luottamuksen vahvistamiseen. Hyväksikäyttöön pyrkivä lapselle tuttu henkilö voi olla sellaisessa ammatillisessa tai yhteiskunnallisessa asemassa, jossa kanssakäyminen lasten kanssa on mahdollista. (Laiho 2007: 33; Suojele minua kaikelta 2011: 20–21.)

Huomionosoituksilla, ystävällisyydellä, hellyydellä ja lahjoilla hyväksikäyttäjä saa lapsen kiintymään itseensä. Vuorovaikutussuhteessa pysyvällä lapsella on usein tarpeita, kuten hyväksytyksi tuleminen, joihin hän kokee kyseisen aikuisen pystyvän vastaamaan. Aikuisen teot ja sanat vääristävät normaalin aikuisen ja lapsen välisen kanssakäymisen rajan, jolloin aikuisen on helpompaa manipuloida lapsi hyväksikäyttösuhteeseen. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 2, 7; Laiho 2007: 33–34.) Grooming-prosessi perustuu epätasa-arvoiseen valtasuhteeseen, jossa hyväksikäyttäjä on uhriin verrattuna auktoriteetin asemassa esimerkiksi ikänsä vuoksi. Uhriuttavaan valtaan liittyy harvemmin pakottavaa valtaa, sillä hyväksikäyttäjä on usein henkilö, johon lapsi luottaa, tuntee kiintymystä tai jota haluaa viehättää. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 2–3; Laiho 2007: 34; Suojele minua kaikelta 2011: 21–22.)

Lasten internetissä tapahtunutta seksuaalista hyväksikäyttöä tutkineille poliisiviranomaisille kohdennetussa sähköisessä kyselyssä syksyllä 2012 viranomaisten vastauksissa tuli esille, että yleisin tekijän lähestymistapa on lapsen kuvan kommentointi yhteisöpalvelussa. Lapsen kehuminen ja imartelu ovat toiseksi yleisin keino. Hyväksikäyttäjä voi myös alkaa keskustella harrastuksista ja kiinnostuksen kohteista tai tarjota ymmärrystä ja kaveruutta lapselle. Suoraan seksiin viittaavia yhteydenottoja on erittäin harvoin. Tekijät ottavat yleisimmin yhteyttä yhteisöpalveluiden, kuten Facebookin ja IRC-Gallerian, kautta ja chat-palstoilla. Yhteisöpalveluissa tekijä kykenee muokkaamaan profiiliaan uhrien jakamia tietoja mukaillen, mikä antaa mahdollisuuden luoda lapselle kuvan yhteenkuuluvuudesta. Chat-palstoilla hyväksikäyttäjän aloitteen tekemisen kynnyks on erittäin matala. Siellä on myös suurempi todennäköisyys sille, että lapsi vastaa anonyymina anonyymille. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 4–6.)

Yhteydenpidon jatkuessa samat yhteisöpalvelut ja chat-palstat, joissa ensikontaktit on luotu, ovat yleisiä yhteydenpidon välineitä. Yhteydenpito voi myös siirtyä henkilökohtaisiin pikaviestimiin ja matkapuhelimiin, jolloin vuorovaikutus siirtyy henkilökohtaisemmalle tasolle. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 6.) Suurimmassa osassa tapauksista yhteydenotot ovat tulleet aina tai pääsääntöisesti aikuisen puolelta. Yhteydenpito jatkuu useimmiten siksi, että suhde hyväksikäyttäjään koetaan palkitsevana ja ylläpitämisen arvoisena. Lapsi on usein kertonut jatkaneensa yhteydenpitoa, koska on kokenut tekijän välittävän, ymmärtävän ja olevan kiinnostunut hänestä. Toisinaan uteliaisuus ja jännityksenhakuisuus saavat lapsen jatkamaan yh-

teydenpitoa. Lapselle tarjotut palkkiot, kuten esimerkiksi videopelit, alkoholi tai tupakka, voivat toimia houkuttimena esimerkiksi paljastavan kuvan lähettämiseksi tai web-kameran edessä riisuuntumiselle. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 6–9.) Yhteydenpidon jatkuminen voi myös perustua aikuisen vallankäyttöön lasta kohtaan, jolloin lapsi ei löydä tietä pois hyväksikäyttösuhteesta. Hyväksikäyttäjät voi saada lapsen pysymään hyväksikäyttösuhteessa esimerkiksi uhkaamalla paljastaa lapsen lähipiirille intiimiä kuvamateriaalia, jota lapsi on hänelle itsestään lähettänyt. (Suojele minua kaikelta 2011: 22.)

Tekijä pyrkii peittämään hyväksikäyttöpyrkimyksensä välittämisen ja luottamuksen verhon taakse. Seksiin viittaavat asiat tulevat osaksi vuorovaikutusta joko vähitellen tekijän kertoessa tahtovan osoittaa lapselle hellyyttä esimerkiksi halaamalla tai ujuttamalla normaaliin keskusteluun seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä. Tekijä varoo pelästytymisestä tai suututtamasta lasta, ja pienin askelin etenemällä aikuinen pyrkii luomaan lapselle kuvan siitä, että seksi on luonnollinen osa heidän suhdettaan ja osoitus välittämisestä. Suhteeseen liittyvät, vahvasti hyväksi koetut asiat, joita aikuinen lapselle tarjoaa, voivat aiheuttaa sen, että väärä tunteet kääntyvät lapsen omaan itseensä sijaan, että hyväksikäyttävä suhde koettaisiin pahana. Tällöin lapsi ajattelee itse toimivansa väärin, mikäli ei suostu hyväksikäyttäjän pyytämiin tekoihin. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 10–11.)

Aikuinen esittää lähes aina olevansa nuorempi tai jättää mainitsematta lapselle ikänsä. Internetissä hyväksikäyttöön pyrkivän henkilön on helppo esiintyä lapsen ikätoverina. Valtaosassa tapauksista lapsi saa tietää aikuisen todellisen iän vasta siinä vaiheessa, kun hyväksikäyttösuhde on jo kehittynyt, tai silloin, kuin reaali maailman kohtaaminen tapahtuu. Suhteen ollessa merkittävä ja siihen liittyessä lapsen puolelta rakkauden tunteita, voi lapsesta olla mahdotonta lopettaa suhde totuuden paljastuttua. Lapsi voi myös kokea aikuisen huomion arvokkaana asiana ja olevansa kypsempi kuin ikätoverinsa. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 10–11: Suojele minua kaikelta 2011: 21.)

Viranomaisten mukaan grooming-prosessin myötä lapset ovat yleensä suostuvaisia tekijän ehdotuksiin. Yleisimmin hyväksikäytetyt lapset ovat perustelleet myöntövyyyttään tekijän ehdotuksiin halullaan olla mieliksi tai sillä, että seksi on osoitus rakkaudesta tai etteivät he ole kehdanneet tai uskaltaneet kieltäytyä ehdotuksista. Lapsi on voinut pelätä, että tekijä hylkää hänet, mikäli hän ei suostu tämän pyyntöihin. Harvinaista on, että

lapsen internetissä tapahtuvaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyisi fyysisen väkivallan uhka, mutta lähes aina siihen liittyy psykologista vallankäyttöä. Viranomaisten mukaan hyväksikäyttäjä saa lapsen suostumaan tekoihin rakkauteen ja välittämiseen verhoittuna, uhrin epävarmuutta tai hyväksynnän kaipuuta hyväksikäyttäen, murrosikäisen seksuaalista heräämistä ja kiinnostuneisuutta hyödyntäen, sekä epäsuorasti tai suoraan painostaen. Tapahtuneen jälkeen lapsi voi syyttää itseään, koska hyväksikäyttäjä on saanut manipuloitua lapsen seksuaalisiin tekoihin, eikä hän ole itse sitä suoraan kieltänyt. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 12–13.)

5.3 Lainsäädäntö

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä sanotaan Rikoslaisissa (540/2011 § 6) seuraavaa:

Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava *lapsen* seksuaalisesta *hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Internetissä tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviin rikosnimikkeisiin kuuluvat lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lisäksi törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, sukupuolisiveellisyttä loukkaava lasta koskevan esityksen seuraaminen ja seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta. Huomionarvoista on se, että myös kyseisten tekojen yritykset ovat rangaistavia. (Rikoslaki 540/2011 § 4, 7, 8 a, 8 b, 8 c.)

Terveydenhoitajan tulee olla tietoinen lasten seksuaalisen hyväksikäytön eri muodoista internetissä, koska Laki lastensuojelulain muuttamisesta (417/2007 § 25) sanoo seuraavaa:

1) Sosiaali- ja terveydenhuollon – – palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammattiharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lastensuojeluilmoituksen lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, mikäli hän epäilee lapseen kohdistunutta seksuaalista hyväksikäyttöä internetissä (Seksuaalirikokset. 2013). Terveydenhuollon ammattilaisen on tärkeää ottaa yhteyttä poliisiin yksittäisen internetissä tapahtuvan lapsen seksuaalisen

hyväksikäyttötapauksen hänen tietoon tultuaan, koska usein myös muut lapset ovat vaarassa, sillä hyväksikäyttäjä luo kontakteja samanaikaisesti useaan lapseen (Suojeluminua kaikelta 2011: 26). Rikosylikonstaapeli Kivisen (2013) mukaan lähes kaikissa tapauksissa, jotka poliisi saa tietoonsa, tekijä saadaan vastuuseen teostaan.

5.4 Hyväksikäytön tyypilliset piirteet

Internetissä tapahtuvat lasten seksuaaliset hyväksikäytöt ovat aina tapauskohtaisia. Lähdemateriaaleistamme on tullut ilmi sekä hyväksikäyttäjälle että hyväksikäytetyille tyypillisiä piirteitä ja internetissä olevia sivustoja, joissa lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on mahdollista ja sitä on ilmennyt.

5.4.1 Riskitekijät

13–15-vuotiaat lapset kokeilevat rajojaan, käyttävät aktiivisesti internetiä ja heidän kiinnostuksensa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyviä asioita kohtaan lisääntyy murrosiän kynnyksellä, minkä vuoksi he ovat tavallisimmin internetissä tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön kohteita. Seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi internetissä 11–12-vuotiaat joutuvat harvemmin kuin 13–15-vuotiaat, mihin voi osittain vaikuttaa se, että monissa suomalaisissa internetin yhteisöpalveluissa ikärajana on 12 vuotta. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 4.)

Poikien seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä on rikosylikonstaapeli Kivisen (2013) mukaan yleistä etenkin niissä tapauksissa, joissa poika tuntee vetoa samaa sukupuolta oleviin ihmisiin tai tuntee olevansa homoseksuaali. Etenkin tässä tilanteessa olevat pojat, jotka asuvat pienillä paikkakunnilla, jäävät ilman vertaistukea, jolloin internet tarjoaa ainoan mahdollisuuden ottaa yhteyttä samoin ajatteleviin ja tunteviin henkilöihin. Internetistä poika hakee vastauksia ja hyväksyntää seksuaalisuudelleen, jolloin aikuisen on helppo hyväksikäyttää hänen kokemattomuuttaan. (Kivinen 2013.)

Suomessa varhainen itsenäistyminen ja sen ihannoiti ovat kenties osasyinä sille, että meillä lapset viettävät paljon aikaa yksin koulupäivän päätyttyä. Mikäli iltapäivän tunteilla ei ole ohjattua tekemistä, kuten iltapäiväkerhossa olemisen mahdollisuutta, viettää yksin jäänyt lapsi aikansa usein kavereidensa seurassa. Huoltajat luottavat Suomessa lastensa pärjäämiseen yksin kotona kännyköiden ja valmisruokien myötä, mutta

ei tule unohtaa sitä, ettei turvallisen aikuisen seuraa voi korvata materiaalilla. (Kinnunen 2005: 126, 142.) Iltapäivät kavereiden seurassa ilman aikuisten valvontaa lisäävät riskiä internetissä tapahtuvalle seksuaaliselle hyväksikäytölle (Mitchell – Finkelhor – Wolak 2007a: 196).

Lapselta pyydetään usein seksuaalissävyytteisiä kuvia internetin välityksellä hänen ollessaan kavereidensa seurassa ja kommunikoidessaan internetissä tapaamansa aikuisen kanssa, joka on lähettänyt seksuaalissävyytteisen kuvan itsestään ja ehdottaa tapaamista internetin ulkopuolella (Mitchell ym. 2007a: 196). Ikätoverin läsnäolo voi vaikuttaa lapseen siten, että hän luottaa tilanteen olevan hyväksyttävä (Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten – Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksista. 2006: 5). Helsingin virtuaalisen lähipoliisiryhmän ja Pelastakaa Lapset ry:n kyselyssä 37 % alle 16-vuotiaista vastaajista kertoi, että heiltä oli pyydetty joko vähäpukeisia tai alastonkuvia internetissä, ja tytöistä 5 % ja pojista 3 % oli suostunut pyyntöön (Lasten kokema häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011: 4). Rikosylikonstaapeli Kivinen (2013) arvioi, että etenkin tytöille intiimien kysymysten esittäminen internetissä on yleistä.

Lapset, jotka käyttävät internetiä myös kännykällä ja käyttäytyvät internetissä rohkeasti, ovat suuressa riskissä joutua tekemisiin itseään vanhemman henkilön kanssa verrattuna esimerkiksi lapsiin, jotka keskustelevat internetin välityksellä vain tuttujen kavereidensa kanssa. Lapset, jotka keskustelevat paljon internetin välityksellä siellä tapaamiensa ihmisten kanssa, ovat taipuvaisia menemään esimerkiksi chat-palstoille, jolloin riskit internetissä tapahtuvalle hyväksikäytölle kasvavat. (Wells – Mitchell 2008: 227, 233.)

Murrosikä itsessään voi aiheuttaa alakouluikäisessä hämmennyksen tunteita, ja esimerkiksi varhain kehittynyt tyttö voi saada osakseen aikuisten miesten kiinnostuksen. Etenkin ylipainon, murrosiän aiheuttamien vartalon muutosten tai muuttumattomuuden takia kiusatuksi joutunut alakouluikäinen on altis seksuaaliselle hyväksikäytölle, sillä hyväksikäyttäjältä hän saa hyväksyntää ja arvostusta, jota kaipaisi ikätovereiltaan (Cacciatore 2008: 160–161, 346–347; Kivinen 2013; Mitchell – Finkelhor – Wolak 2007b: 532). Naissukupuoli ja henkilökohtaisten tietojen jakaminen internetissä ovat riskejä internetissä tapahtuvalle seksuaaliselle hyväksikäytölle. Lapset, jotka ovat kokeneet seksiin liittyviä ahdistavia tai hämmennystä aiheuttavia asioita, ajautuvat helpommin seksuaalisen hyväksikäytön kohteiksi, sillä heillä raja normaalin ja epänorma-

lin välillä on hämärtynyt. Vammaiset, heikkolahjaiset, tunnekylmässä ilmapiirissä kasvaneet ja ADHD-lapset kuuluvat riskiryhmään, joten etenkin heille tulee kertoa seksuaalisen hyväksikäytön muodoista. (Cacciatore 2008: 160–161, 346–347; Mitchell ym. 2007b: 532.)

Lapset, joilta puuttuvat lähipiiristä myönteiset ja hyväksyvät ihmissuhteet, ovat todettu muita ikätovereita alttiimmiksi joutumaan seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi silloin, kun vieras ihminen tarjoaa ystävyyttä. Tekijä osaa ottaa huomioon lapsen tarpeet pohjustaessaan hyväksikäytösuhdetta ja tarjoaa lapselle arvokkaita asioita, joiden lapset ovat kertoneet vaikuttaneen yhteydenpidon jatkumiseen. Poliisiviranomaisten näkemysten mukaan lasten yksinäisyys, kotoa paljon poissaolevat huoltajat, kokeilunhalu ja seksuaalinen herääminen ovat usein hyväksikäytön perustana. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 6–9.) Lapset, jotka eivät ole saaneet tarvitsemaansa tukea ja ymmärrystä tai ovat kokeneet traumakokemuksia, ovat alttiita seksuaalirikokseen tähtäävälle manipuloinnille. Tärkeää on muistaa, että seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi voi joutua kuka tahansa lapsi, mutta edellä mainitut tekijät voivat olla hyväksikäytölle altistavia tekijöitä. (Suojele minua kaikelta 2011: 21.) Internetissä tavatut henkilöt ovat parhaimmillaan samanikäisten ja samoista asioista kiinnostuneiden lasten solmimia kaverisuhteita, jotka ovat täysin harmittomia (Wells – Mitchell 2008: 233).

5.4.2 Hyväksikäyttäjän tyypilliset piirteet

Hyväksikäyttäjät tyydyttävät usein omia lapseen kohdistuvia seksuaalisia tarpeitaan, ja he pyrkivät oikeuttamaan toimintansa. Seksuaalisen kiinnostuksen lapsiin voi esimerkiksi laukaista uteliaisuus, impulsiivinen toiminta, vallan tai hallinnan tunteen tavoittelu sekä vihan tunne. Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä voidaan tavoitella myös joko taloudellista tai sosiaalista hyötyä, esimerkiksi jakamalla lapselta saatua seksuaalisviritteistä kuvamateriaalia muille. (Suojele minua kaikelta 2011: 11.) Yleensä internetissä toimivat hyväksikäyttäjät pyrkivät fyysiseen tapaamiseen lapsen kanssa. Lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä internetissä kiinnijääneistä henkilöistä valtaosa on ollut miehiä, ja usein tekijä on lapselle ennalta tuntematon (Lapsen seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011: 11; Kivinen 2013). Muualla kuin internetissä tapahtuvassa lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä hyväksikäyttäjä on yleensä lapsen lähipiirissä oleva aikuinen, sillä hänellä on lapseen auktoriteettiasema, ja lapsi on riippuvainen kyseisestä aikuisesta (Vilka 2011: 79). Internetin myötä hyväksikäyttäjä voi

löytyä aivan muualta kuin lapsen lähipiiristä, sillä internet on maailmanlaajuinen verkosto, jossa sekä kulttuuri- että valtionrajat rikkoontuvat.

Internet mahdollistaa lapsista seksuaalisesti kiinnostuneiden henkilöiden verkostoitumisen ja kokemusten jakamisen. Suljetun yhteisön tuoma vertaistuki voi madaltaa kynnystä tehdä lapsiin kohdistuva seksuaalirikos, sillä internetin myötä lapsista kiinnostuneiden henkilöiden ei tarvitse välttämättä kohdata yhteiskunnallista paheksuntaa kiinnostuksen kohteestaan. Usein tällainen yhteisö sitoo jäsenet toisiinsa siten, että heidän tulee jakaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävää materiaalia toisilleen, jolloin kaikki jäsenet syyllistyvät laittomaan tekoon. Täten pelko laittoman teon paljastumisesta suojaa sekä yhteisön että sen jäsenten selustoja. (Suojele minua kaikelta 2011: 18.)

Termeillä efebofilia tai hebefilia tarkoitetaan aikuisen seksuaalista taipumusta, jossa hänen kiinnostuksensa kohteena ovat häntä itseään huomattavasti nuoremmat lapset. Etenkin murrosikäiset lapset kiinnostavat tällaista aikuista, sillä he pystyvät vastamaan aikuisen seksuaaliseen kontaktiin, mutta eivät ymmärrä kontaktin epätasa-arvoisuutta ja oikeudettomuutta. Pedofiili-käsite kuvaa henkilöä, jolla on pakonomainen seksuaalinen kiinnostus pieniin lapsiin, jotka voivat olla iältään vauvaikäisestä esimurrosikäiseen saakka. Pedofiilin kiinnostuksen kohteena olevat lapset ovat iältään sen verran nuoria, etteivät he juuri lainkaan käytä internetiä itsenäisesti, joten internet ei yleensä toimi suoranaisesti pedofiilien yhteydenottokanavana lapsiin. He voivat kuitenkin käyttää internetiä etsiessään esimerkiksi lapsia kuvaavaa seksuaalissävytteistä kuvamateriaalia. Huomionarvoista on se, että kaikki pedofiilit eivät syyllisty lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, eivätkä kaikki lasta seksuaalisesti hyväksikäyttävät henkilöt ole pedofiilejä. (Suojele minua kaikelta 2011: 11–12.)

5.4.3 Yhteydenottoaikat

Yhteisöpalveluiden käyttöehdot määrittävät palveluille ikäraajat, mutta käytännössä niiden valvominen on mahdotonta, sillä valheellisen syntymäajan syöttäminen on helppoa. Esimerkiksi Facebookin käyttöehdot kieltävät palvelun käytön alle 13-vuotiailta ja tuomituilta seksuaalirikollisilta sekä muiden käyttäjien ahdistelun (Oikeus- ja vastuulauseke. 2012).

IRC-Galleria on nuorten aikuisten nettiyhteisö, johon voi kirjoittaa blogia, lisätä kuvia ja videoita sekä keskustella erilaisissa yhteisöissä. IRC-Galleriassa on 12-vuoden ikäraja, ja palvelu kieltää eroottisen tai paljastavan materiaalin julkaisemisen, seksuaalisen ehdottelun sekä nettiseksi harrastamisen, myymisen ja sen ehdottamisen muille käyttäjille. Lisäksi IRC-Galleria kieltää alle 15-vuotiailta palvelun maksullisten osien käytön ilman huoltajan suostumusta. (Käyttöehdot. 2000–2013; Säännöt. 2000–2013; Tervetuloa IRC-Galleriaan. 2000–2013.)

Kik Messenger ja WhatsApp ovat mobiililaitteisiin saatavia sovelluksia, joilla voi viestitellä internetyhteyden välityksellä (Pajuriutta 2013). Kik Messengerin käyttöehdot määrittävät sovellukselle 13-vuoden ikärajan, ja WhatsApp kieltää sovelluksen käytön alle 16-vuotiailta (Privacy Policy. 2011; WhatsAppin juridiset tiedot. 2013).

Vaatteet, joita lapset käyttävät esimerkiksi Facebookissa tai IRC-Galleriassa julkaisemisissaan kuvissa, voivat seksualisoida heidän vartalonsa ennenaikaisesti. Pukeutumisen avulla aikuinen voi tehdä päätelmiä lapsen mielenmaisemasta, vaikka vaatteet eivät sitä totuudenmukaisesti määritä. On tärkeää muistaa, ettei lasta eli passiivista katselun kohdetta saa syyllistää pukeutumisestaan, sillä aikuinen on aina aktiivinen katsoja, joka tekee tulkintansa näkemästään. (Vänskä 2012: 77, 113, 140–141.) Yhteisöpalveluiden ylläpitäjät poistavat palvelusta sopimattoman kuvamateriaalin. Rikosylikonstaapeli Kivinen (2013) kokee, että lapsen kuvien paljastavuus internetissä ei ole ollut aikuiselle valintaperusteena ottaa yhteyttä lapseen.

Rikosylikonstaapeli Kivisen haastattelun (2013) pohjalta esittelemme Kuvake.net:n, Habbo.fi:n ja pelisivusto Aapelin, joissa lasten internetissä tapahtuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä on tullut poliisin tietoon. Kyseisten sivustojen esittelyssä painotamme sivustojen käyttöehtoja ja sääntöä. Haluamme painottaa sitä, että hyväksikäyttäjä voi ottaa lapseen yhteyttä millä tahansa internetsivustolla ja huoltajien on tärkeää olla sekä tietoinen sivustojen ikärajoista että valvoa lapsensa noudattavan niitä.

Kuvake.net on yhteisö, jossa voi jakaa kuvia, videoita ja haluamaansa tietoa itsestään (Ohjeet. 2004–2013). Kuvake.net:n käyttöehdoissa suositellaan 15 vuoden ikärajaa, ja alle 18-vuotiaat saavat käyttää palvelua vain holhoajansa suostumuksella (Kuvake.net -sivuston käyttöehdot. 2004–2013). Palvelu kieltää seksuaalisen sisällön lisäämisen ja tuottamisen sekä seksin tai nettiseksi tarjoamisen, ehdottamisen ja siihen yllyttämisen (Säännöt. 2004–2013).

Aapeli on pelejä, toimintoja ja palveluja tarjoava verkkosivusto. Sen palvelut sisältävät muun muassa chatteja ja foorumeja, ja käyttöehdot kieltävät niissä toisena käyttäjänä esiintymisen ja alaikäisten vahingoittamisen millään tavalla. Sivustolle rekisteröityminen edellyttää 13 vuoden ikää. (Aapelin käyttöehdot. 2011.)

Habbo Hotel on online-yhteisö, joka on tarkoitettu yli 13-vuotiaille pelaajille. Alle 15-vuotiaat tarvitsevat huoltajiensa luvan pelaamiseen. (Mikä on Habbo Hotel? 2000–2013.) Habbo.fi:n käyttöehdot kieltävät seksuaalisen toiminnan, sen ehdottelun ja seksuaalisiin ehdotteluihin suostumisen. Käyttöehdot kieltävät epäasiallisen ja sopimattoman materiaalin julkaisemisen, toisena henkilönä esiintymisen sekä lakien ja muiden käyttäjien laillisten oikeuksien rikkomisen. (Habbon käyttöehdot. 2000–2013.)

6 Opinnäytetyön työtapa- ja menetelmäosa

Opinnäytetyömme teoriaosuus perustuu luotettavaan kirjallisuuteen ja internetissä olevaan verkkomateriaaliin. Lisäksi olemme haastatelleet opinnäytetyötämme varten Helsingin poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli Tuija Kivistä. Alla olevissa luvuissa esittelemme tiedonhakuprosessimme sekä toteuttamamme asiantuntijahaastattelun valmistelun ja toteutuksen.

6.1 Tiedonhakuprosessi

Aloitimme tiedonhakuprosessimme tammikuussa 2013. Ensimmäiseksi rajasimme aiheemme 10–12-vuotiaisiin lapsiin ja heidän seksuaaliseen hyväksikäyttöönsä internetissä. Tiedonhakua suorittaessamme käytimme joissain tilanteissa sanojen katkaisua, jotta tiedonhakumme olisi mahdollisimman kattavaa. Esimerkiksi hakusana *seksuaali** käsittää sanat seksuaalisuus, seksuaalinen, seksuaalisuuden ja seksuaalisen, jolloin haku kattaa kyseisen sanan useita taivutusmuotoja.

Aloitimme tiedonhakumme Melinda-tietokannasta. Hakusanoilla *seksuaali**, *laps** ja *internet* ja rajaamalla haun suomenkieliseen aineistoon ja aikavälille 2005–2013 saimme 17 osumaa, joista valitsimme opinnäytetyömme lähdemateriaaliksi kaksi teosta ja kaksi verkkojulkaisua. Valitut teokset ja verkkojulkaisut käsittelevät aihettamme, ja verkkojulkaisut ovat Pelastakaa Lapset ry:n ja poliisin yhteistyössä tekemiä julkaisuja,

joten koemme ne luotettaviksi ja tarpeellisiksi lähteiksi opinnäytetyöhömmen. Hakusanoilla *seksuaalisuus* ja *laps** ja rajaamalla haun suomenkieliseen aineistoon ja aikavälille 2005–2013 saimme yhteensä 46 osumaa, joista valitsimme lähteiksi työhömmen neljä teosta. Kolme teoksista käsittelee seksuaalisuutta, ja yksi teos kertoo lapsia kuvaavien valokuvien seksualisoitumisesta. Koemme kyseisistä teoksista olevan apua Lapsen seksuaalisuus -luvun kirjoittamisessa.

CINAHL-tietokannassa käytimme hakusanoja *sexual abuse* ja *children* ja *internet*, rajasimme haun aikavälille 2003–2013, koskemaan kokonaista tekstiä ja eurooppalaisia julkaisuja. Saimme kyseisestä hausta kolme osumaa, joista valitsimme lähteiksemme yhden akateemisen julkaisun, koska siinä kerrottiin turvataitojen opettamisen merkityksestä lasten seksuaalisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyssä.

PubMed-tietokannasta haimme hakusanoilla *sexual abuse* AND *internet* AND *children* AND *online*, rajasimme haun koskemaan kokonaisia tekstejä ja julkaisujen olemaan korkeintaan kymmenen vuotta vanhoja. Kyseisellä haulla saimme 30 osumaa, joista valitsimme kolme verkkodokumenttia opinnäytetyömme lähdemateriaaliksi. Valitut verkkodokumentit käsitelivät lasten seksuaalisen hyväksikäyttöä internetissä.

Metropolia Ammattikorkeakoulujen MetCat-tietokannasta haimme hakusanoilla *lapsuus* ja *psyhykinen* ja *kehitys*, ja rajasimme haun aikavälille 2005–2013. Kyseisellä haulla saimme kahdeksan osumaa, joista valitsimme opinnäytetyömme lähteiksi kaksi teosta. Valitsimme kyseiset teokset, koska tarvitsimme tietoa lapsuudesta ja seksuaalisuudesta sen aikana sekä lasten kasvatukseen liittyvistä asioista. Lisäksi haimme kyseisestä tietokannasta hakusanoilla *seksuaalinen hyväksikäyttö* ja *kasvatus* ja *lapset*, ja rajasimme haun viimeiseen kymmeneen vuoteen. Kyseisillä hakusanoilla saimme kolme osumaa, joista valitsimme yhden teoksen lähdemateriaaliksemme, koska tarvitsimme opinnäytetyötämme varten turvataitoja koskevaa tietoa.

Samaisesta MetCat-tietokannasta haimme hakusanoilla *Vilkka* ja *Airaksinen*, ja rajasimme haun aikavälille 2000–2013. Kyseisellä haulla saimme kolme osumaa, joista valitsimme yhden toiminnallista opinnäytetyötä käsittelevän teoksen opinnäytetyömme lähdemateriaaliksi. Lisäksi haimme Metcat-tietokannasta hakusanoilla *Hirsjärvi* ja *Remes*, ja rajasimme haun aikavälille 2000–2013. Kyseinen haku antoi meille neljä osumaa, joista valitsimme yhden teoksen lähdemateriaaliksemme. Näissä kahdessa tie-

donhaussa käyttämämme hakusanat ovat hakemiemme teosten tekijöitä, jotka olivat meille ennalta tuttuja.

Lisäksi käytimme manuaalista hakua tietokannoista hakemisen rinnalla. Manuaalinen haku koostuu muita kautta saaduista julkaisuista, ja sen myötä saimme opinnäytetyömme lähteiksi 23 osumaa. Kyseisistä osumista yksi verkkodokumentti käsittelee YK:n yleissopimusta lasten oikeuksista ja kaksi on lakitekstejä. Manuaalisen haun lähteistä 12 kappaletta on yhteisöpalveluiden, internetsovellusten ja muiden opinnäytetyössämme käsiteltävien internetsivujen käyttöehtoja ja sääntöjä koskevia dokumentteja. Poliisin internetsivuilta löysimme kaksi verkkodokumenttia, joista toinen käsittelee seksuaalirikoksia ja toinen on Tuija Kivisen työnkuvasta kertova uutisointi. Kaksi verkkodokumenttia valitsimme Väestöliiton internetsivuilta. Yksi valitsemamme teos käsittelee osaamisen tuotteistamista sosiaali- ja terveysalalla ja yksi teos hyvän terveysaineiston laatuksiteerejä. Lisäksi manuaalisen haun tuloksena löysimme moniammatillisen verkkojulkaisun opinnäytetyömme aiheesta ja hyvän terveysaineiston standardeja käsittelevän verkkodokumentin.

Olemme seuranneet median uutisointia opinnäytetyömme temasta, ja poimineet yhden artikkelin sanomalehdestä opinnäytetyömme lähteeksi. Lisäksi lähteenämme on Metropolia Ammattikorkeakoulun Moodle-työtila, joka esittelee hanketta, jolle opinnäytetyömme on jatkoa. Kyseisiä kahta lähdettä emme ole esitelleet tiedonhakuprosessissamme emmekä liitteessä 1, koska emme ole joutuneet tekemään tiedonhakua niiden löytämiseksi. Viimeiset tiedonhaut teimme lokakuussa 2013, ja samalla tarkistimme internetlähteidemme ajantasaisuuden. Tiivistetysti opinnäytetyömme tiedonhaku on esitelty liitteessä 1.

6.2 Asiantuntijahaastattelun valmistelu ja toteutus

Haastateltavat henkilöt vaikenivat mielellään rikollisesta toiminnastaan ja seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista, minkä vuoksi emme halunneet haastatella henkilöitä, joilla on omakohtaisia kokemuksia opinnäytetyömme aiheeseen liittyen. Asiantuntijan haastattelu oli opinnäytetyömme aiheen arkuuden ja vaikeuden vuoksi tarkoituksenmukaista. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 205–207.) Haastattelun avulla halusimme syventää tietojamme opinnäytetyömme aiheesta.

Opinnäytetyötämme varten haastattelimme rikosylikonstaapeli Tuija Kivistä, joka työskentelee Helsingin poliisilaitoksen rikososaston väkivaltarikosyksikön seksuaalirikosjaoksessa. Hänen työkuvaansa kuuluu lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten paljastaminen ja tutkiminen. Kivisen tutkintaryhmä on erikoistunut tutkimaan ja paljastamaan rikoksia, joissa tekijä ja uhri ovat kohdanneet internetissä. (Tuija Kivinen on Stadin Skoude 2009. 2009.)

Otimme Tuija Kiviseen yhteyttä sähköpostitse helmikuun 2013 lopulla erään Helsingin poliisilaitoksen nettipoliisin ehdotuksesta, ja sovimme alustavasti haastattelusta kevään 2013 aikana.

Tuija Kivisen haastattelua varten laadimme kysymykset maaliskuun 2013 alussa ja muokkasimme ja hyväksyimme ne opinnäytetyömme ohjaajalla. Valmiit kysymykset (liite 2) lähetimme etukäteen rikosylikonstaapeli Kiviselle hänen pyynnöstään. Haastattelun toteutimme maaliskuun 27. päivänä Pasilan poliisitalo 1:ssä.

Haastattelu kesti noin 35 minuuttia, ja nauhoitimme sen nauhurille haastattelun luotettavuuden säilymiseksi. Haastattelusta saamamme tieto vahvisti hyvin aikaisempaa teoriatietoa, jota olimme keränneet opinnäytetyöhömmme. Sovimme rikosylikonstaapeli Kivisen kanssa, että hän saa lukea haastattelun pohjalta kirjoittamamme tekstin mahdollisten väärinkäsitysten välttämiseksi ennen kuin opinnäytetyömme julkaistaan.

7 Turv@verkko-opas

Tuotetta suunnitellessa on tärkeää huomioida tuotteen käyttäjät ja tuotteen valmistamiseen tarvittava asiantuntemus. Valitsimme opinnäytetyömme toteutustavaksi oppaan, koska sen avulla pystymme tavoittamaan kohderyhmän eli 10–12-vuotiaiden lasten huoltajat. Toteutustavan valintaan vaikuttivat opinnäytetyön tekijöiden osaaminen, käytävissä oleva muu asiantuntemus ja kirjallisen materiaalin vaikuttavuus informaation välittäjänä. (Jämsä – Manninen 2000: 51–52, 56.)

Turv@verkko on 10–12-vuotiaiden lasten huoltajille tarkoitettu opas aiheesta lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä. Alla olevissa luvuissa esittelemme Turv@verkko-oppaan tarkoituksen ja tavoitteet sekä suunnittelu- ja ideointiprosessin. Valmis Turv@verkko-opas esitellään innovaatioprojektissa keväällä 2014.

7.1 Oppaan tarkoitus ja tavoitteet

Oppaan tarkoituksena on edistää 10–12-vuotiaiden lasten seksuaaliterveyttä ja hyvinvointia. Oppaan terveystavoitteena on lisätä huoltajien tietämystä lapsensa riskistä joutua internetissä seksuaalisesti hyväksikäytetyksi tai sen yrityksen kohteeksi, sekä antaa heille keinoja aiheen puheeksi ottamiseen lapsensa kanssa. Tarkoituksenamme on lisätä huoltajien valmiuksia keskustella lastensa kanssa seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista, sekä antaa heille keinoja ohjata lastaan suojelemaan itseään mahdollisten hyväksikäyttöyritysten varalta. Turv@verkko-opas tukee ja voimavaraistaa huoltajaa antamalla hänelle konkreettisia neuvoja.

Oppaan lukemalla huoltajat saavat tietoa siitä, millaisilla internet-sivustoilla heidän lapsensa aikaansa viettävät, mitä he siellä tekevät ja kuinka lasten hyväksikäyttöön pyrkivä aikuinen kykenee soluttautumaan lasten nettiystävien joukkoon. Tavoitteenamme on antaa huoltajille ajantasaista tietoa, jotta teoretieto korvaisi mahdollisia väärä uskomuksia.

Opas on tarkoitettu kouluterveydenhoitajan jaettavaksi huoltajille, joten se tukee myös huoltajan ja terveydenhoitajan vuorovaikutusta ja keskustelua lapsen asioista. (Jämsä – Manninen 2000: 24.) Tavoittelemme sitä, että opas päätyy huoltajien käyttöön, minkä kautta terveydenhoitaja kykenee välillisesti edistämään lapsen turvallista seksuaalista kasvua ja kehitystä. Kouluterveydenhoitajia ajatellen tavoitteenamme on, että he saisivat käyttöönsä toimivan puheeksi oton välineen internetissä tapahtuvasta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

7.2 Oppaan suunnittelu terveystieteen laatukriteerien mukaan

Suunnittelussa pääpainonamme on saada luotua Terveyden edistämisen keskuksen laatukriteerien mukainen opas, jonka sisältämä tieto on ajantasaista, virheetöntä ja objektiivista. Pyrimme tuottamaan oppaan, joka sisältää kohderyhmämme kaipaaman olennaisimman tiedon lyhyesti ja ytimekkäästi, jotta opas säilyy helposti luettavana. Oppaan kieli tulee olemaan selkeää. Valitsimme fonttikooksi kahdentoista Näkövammaisten keskusliiton suositusten mukaan. (Parkkunen – Vertio – Koskinen-Ollonqvist 2001: 11–18.) Graafisen suunnittelun opiskelija Katja Makkonen vastaa fonttityypin valinnasta ja tekstin asettelusta ammattitaitonsa mukaisesti.

Oppaan lähestymistapa terveyden edistämiseen on promotiivinen. Promotiivisella lähestymistavalla tarkoitamme sitä, että opas antaa huoltajille mahdollisuuksia huolehtia lastensa ja perheensä elinympäristön terveydestä ennen mahdollisten ongelmien ilmaantumista. Oppaan avulla huoltajat opettavat turvataitoja lapsille, ja se lisää molempien osapuolten tietämystä aiheesta. Opas kannustaa huoltajia kriittiseen ajatteluun ja perehtymään asioihin, joita lapsi tekee internetissä. Se vahvistaa huoltajien voimavaroja ja halua vaikuttaa lastensa terveystietämiseen sekä tukee myönteistä suhtautumista seksuaaliterveyteen. Huoltajien kautta lapsi oppii arvostamaan sekä omaa että muiden seksuaalisuutta, ja tekemään myönteisiä päätöksiä niitä koskien. (Rouvinen-Wilenius 2008: 5, 8.)

Oppaan suunnittelussa olemme käyttäneet apuna Rouvinen-Wileniuksen (2008: 9–11) standardeja hyvälle terveysaineistolle. Suunnittelun alkuvaiheessa määritimme oppaalle selkeän terveystavoitteen, joka on esitelty luvussa 7.1 Oppaan tarkoitus ja tavoitteet. Opas välittää huoltajille tietoa lasten seksuaalisen hyväksikäytön taustatekijöistä, ja antaa heille keinoja vaikuttaa niihin. Se tarjoaa huoltajien kautta lapsille ratkaisuja ja toimintamalleja tilanteisiin, joissa heidän seksuaalioikeutensa ovat uhattuina.

Oppaan kuvitus tulee tukemaan tekstiä ja tekemään siitä mieleenpainuvamman ja kiinnostavamman. Kuvituksen on tarkoitus liittyä kiinteästi teemaan ja lisätä käsiteltävien aiheiden ymmärrettävyyttä. Sekä oppaan ulkoasua että sisältöä suunnitellessamme olemme ajatelleet kohderyhmäämme eli 10–12-vuotiaiden lasten huoltajia. Teemme oppaan niin, että huoltajan on mahdollisuus tutustua aiheeseen lapsen kanssa. Pääasiallisesti olemme tarkoittaneet oppaan sisällön huoltajille sen teeman vakavuuden vuoksi, mutta tulemme sisällyttämään oppaaseen kuvia, joita aikuinen voi käydä yhdessä 10–12-vuotiaan kanssa läpi. (Parkkunen ym. 2001: 11–18).

7.3 Oppaan ideointi

Opinnäytetyömme alkuvaiheessa teimme päätöksen valmistettavasta tuotteesta ja sen ominaisuuksista, joten tuotekehitysprosessimme pääpaino tämän opinnäytetyön aikana on oppaan suunnittelussa ja ideoinnissa. Suunnittelemme ja kehittelemme opasta tuotekehitysprosessin viiden perusvaiheen mukaan: kehittämistarpeen tunnistaminen, ideointi ratkaisujen löytämiseksi, tuotteen luonnostelu, kehittäminen ja viimeistely. (Jämsä – Manninen 2000: 28.) Kehittämistarpeena on uuden tuotteen kehittäminen vastaamaan 10–12-vuotiaiden lasten huoltajien tiedon tarvetta.

7.3.1 Käsikirjoitus

Ideavaiheessa hyödynsimme opinnäytetyöseminaareissa ohjaajaltamme ja opponoijiltamme saamaamme palautetta sekä tekemästämme asiantuntijahaastattelusta heränneitä ajatuksia ja ideoita. Ideointiprosessin aikana saadut palautteet olivat rikkaus, sillä niiden avulla saimme uusia näkökulmia opinnäytetyöhömmе. Valitsemamme tietope- rusta ja tekemämme taustatyö aiemmista vastaavanlaisista tuotteista tukee ideointipro- sessia. Ideavaiheessa kysyimme yhteistyöhön Metropolia Ammattikorkeakoulun graafi- sen suunnittelun koulutusohjelmassa opiskelevaa medianomiopiskelijaa. Ajatuk- senamme on, että hän kuvittaa ja taittaa Turv@verkko-oppaan, jotta oppaasta tulee erottuva ja persoonallinen.

Oppaan nimeä ideoidessamme halusimme nimen viittaavan sekä internetiin että huol- tajiin lastensa koskemattomuuden suojelijoina. Tavoitteenamme oli, että nimi ilmaisee oppaan keskeisen sisällön. Oppaan nimeksi tuli Turv@verkko. Nimen tarkoituksena on kuvata huoltajien keskeistä roolia lastensa kasvatuksessa ja internetin turvallista käyt- töä. Valitsimme nimeen @-merkin korvaamaan a-kirjaimen, jotta viittaus internetiin olisi selkeämpi. Ideavaiheen lopussa saimme käsityksen siitä, millainen tuote on tarkoituk- senmukaista suunnitella ja kehittää (Jämsä – Manninen 2000: 40).

Elokuussa 2013 aloimme luonnostella oppaan sisältöä ja ulkoasua, ja teimme siitä se- kä paperisen että Word-version. Valitsimme opinnäytetyömme teoriaosuudesta oppaa- seen sopivan sisällön, ja laadimme alustavan sisällysluettelon. Luonnostellessamme oppaan sisältöä varmistuimme siitä, että tarvitsemme graafisen suunnittelun opiskelijan ammattitaitoa ja osaamista oppaan valmistamiseen. Luonnosteluvaiheessa on tärkeää pohtia tuotteesta syntyviä kustannuksia (Jämsä – Manninen 2000: 51). Tulimme siihen tulokseen, ettei painettu versio oppaasta ole taloudellisesti kannattava.

Oppaan tekstityyliksi valitsimme asiatyylin, koska oppaan sisällön on tarkoitus olla in- formatiivinen ja aueta lukijalle ensilukemalta. Olemme jäsenneleet ja otsikoineet op- paan teoriaosuuden, jotta opas johdonmukainen ja selkeä. (Jämsä – Manninen 2000: 56.) Oppaan alustavaksi sivumääräksi suunnittelimme 32 sivua. Oppaan sisältö koos- tuu kansilehdestä, sisällysluettelosta, esipuheesta, kolmesta kuvitteellisesta virtuaali- keskustelusta, kahdesta koko sivun kokoisesta kuvasta ja 20 tekstisivusta sekä taka- kannesta. Oppaan sivukoon on tarkoitus olla A5. Oppaan teoriaosuus on jaettu kol- meen teemaan, joista ensimmäisessä käsittelemme lapsen seksuaalisuutta ja seksu-

aalioikeuksia. Oppaan toisessa teoriaosuudessa käsittelemme turvataitoja ja internetin turvallista käyttöä. Kolmas osuus antaa huoltajille tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sen eri muodoista internetissä. Lisäksi olemme koonneet oppaan loppuun internet-osoitteita, joista huoltajat voivat halutessaan lukea lisää aiheesta.

Valitsimme oppaassa käsiteltävien teemojen järjestyksen sen perusteella, mikä on aiheen käsittelyn kannalta huoltajille sensitiivisin lähestymistapa. Oppaan alussa käsittelemme seksuaalisuuden puheeksi ottoa lapsen kanssa ja korostamme huoltajien lapsellensa antaman turvataitokasvatuksen merkitystä. Nämä aiheet ovat keskeisiä ennaltaehkäistäessä internetissä tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä. Järjestyksen on tarkoitus olla mukaansa tempaava ja johdatella huoltajia lasten seksuaalisen hyväksikäytön teemaan.

Informatiivisen tuotteen yhtenä haasteena on valita tuotteeseen kohderyhmälle sopiva asiasisältö (Jämsä – Manninen 2000: 54). Ensimmäisessä oppaan prototyypissä käsitelimme aiheita päinvastaisessa järjestyksessä verrattuna valitsemaamme aihejärjestykseen. Tämä teki oppaasta synkemmän ja ensimmäisistä kappaleista raskaasti luettavia. Saimme palautetta liian suorasukaisesta lähestymistavasta, joka saattaisi aiheuttaa kielteisen reaktion osassa kohderyhmämme huoltajista. Täten aiheen käsittelyn helpottamiseksi päädyimme käsittelemään aihetta valitsemassamme järjestyksessä.

Oppaan viimeistelyprosessin toteutamme innovaatioprojektina kevään 2014 aikana.

7.3.2 Graafinen ilme

Graafisen ilmeen Turv@verkko-oppaaseen tekee Metropolia Ammattikorkeakoulun graafisen suunnittelun opiskelija Katja Makkonen, jonka kanssa teimme kirjallisen sopimuksen yhteistyöstä lokakuussa 2013. Turv@verkossa ideoimme kansikuvan lisäksi olevan kaksi kuvitettua kuvaa ja kolme kuvitteellista virtuaalikeskustelua. Teoriasivujen mielenkiintoinen ilme muodostuu typografian ja tekstin sommittelun kautta, jotta yleisilme säilyy mahdollisimman selkeänä. Kuvitteellisten virtuaalikeskustelujen tarkoituksena on kuvata fiktiivisesti hyväksikäytösuhteen etenemistä sekä aikuisen ja lapsen yhteydenpitoa internetin välityksellä.

Kansikuvaan tulee 10–12-vuotias poika olan takaa kuvattuna hieman vinottain, ja hänen edessään on tietokoneen näyttö. Näytössä väreilee epämääräisiä värejä ja muoto-

ja. Kuvassa on tumma tausta ja ahdistava tunnelma. Lapsen kasvoja ei näy, mutta tarkoituksenamme on, että kuvasta välittyisi lapsen haltioituminen. Kuvan tarkoituksena on kuvata sitä, että lapsen ollessa internetissä olevien uusien asioiden lumossa, ei hänellä välttämättä ole valmiuksia erottaa omaa hyvinvointiaan uhkaavia asioita harmittomista.

Lapsen seksuaalisuutta käsittelevän kappaleen yhteyteen tulee koko sivun kokoinen kuva, jossa kaksi lasta leikkii iloisesti. Tunnelma on valoisa ja toiveikas. Kuvan tarkoituksena on korostaa lapsen oikeutta onnelliseen lapsuuteen ja seksuaaliseen koskemattomuuteen. Lisäksi se kuvaa seksuaalisuuden olevan luonnollinen osa jokaista ihmistä.

Turvataitoja käsittelevän kappaleen yhteyteen tulee pieni väritystehtävä, jota huoltaja voi käyttää lapsensa kanssa keskustelua helpottaakseen. Väritystehtävän kuva on ihmishahmo, jossa lapsen on tarkoitus värittää punaisella värillä yksityiset kehon alueet ja vihreällä värillä alueet, joihin puolestaan on soveliasta koskettaa. Väritystehtävän valitsimme oppaaseen, koska se on havainnollistava ja helppo keino osallistaa lapsi mukaan keskusteluun seksuaalioikeuksista.

Fiktiiviset virtuaalikeskustelut kuvaavat lapsen ja hänen internetissä olevan ystävänsä suhteen kehittymistä. Ne ovat tehty graafisesti muistuttamaan internetin chat-keskustelupalstaa ja älypuhelimien pikaviestimien viestikenttiä. Pyrimme pitämään kuvitettujen virtuaalikeskustelujen kieliasut puhekielisenä, jotta ikään kuin varhaisessa murrosiässä olevat keskustelisivat. Kuvitetut virtuaalikeskustelut havainnollistavat huoltajalle lapsensa käyttämien internetpalveluiden ja mobiilisovellusten toimintaa ja kirjoja.

Ensimmäinen virtuaalikeskustelu sijoittuu oppaassa lasten käyttämien internetpalveluiden esittelyn jälkeen. Chat-keskustelussa 11-vuotias Mikko etsii rullalautailusta kiinnostuneita ikätovereita chat-huoneessa, jossa on useita lapsia keskustelemassa. Mikko ottaa yhteyttä pari vuotta vanhempi poika, Sk8erboy2000, joka on harrastanut lajia pidempään. Pojat vaihtavat yhteystietoja ja siirtyvät keskustelemaan mobiilipikaviestiin.

Toinen virtuaalikeskustelu sijoittuu oppaassa murrosiän kynnyksellä olevaa lasta käsittelevän kappaleen jälkeen. Tässä virtuaalikeskustelussa poikien tutustumisesta on kulunut aikaa. Puhelimen pikaviestimessä Mikko paljastaa olevansa hieman syrjitty kou-

lukavereidensa keskuudessa. Sk8erboy2000 jakaa Mikon kanssa omakohtaisen kokemuksensa kiusaamisesta ja kannustaa poikaa jaksamaan. Mikko tunnustaa, että Sk8erboy2000 on ainoa kenelle Mikko voi puhua asiasta. Sk8erboy2000 vakuuttaa, että Mikko voi kertoa hänelle mistä vaan.

Kolmas virtuaalikeskustelu sijoittuu oppaassa hyväksikäyttösuhteen syntymistä käsittelevän kappaleen jälkeen. Keskustelussa Sk8erboy2000 kysyy Mikon kuulumisia pojan ihastuksen suhteen. Mikko kertoo jättäneensä suutelematta ihastustaan pullonpyörityksessä, koska ajattelee olevansa liian ruma ja lihava. Sk8erboy2000 pyytää Mikkoa lähettämään kuvan itsestään, jotta voi kertoa, millaista liikuntaa Mikon kannattaisi harastaa saadakseen paremman vartalon. Mikko lähettää kuvansa, jolloin Sk8erboy2000 toteaa, että hän näkisi todellisuuden paremmin boksereissa tai ilman niitä. Hän vetoaa siihen, ettei ”kavereiden kesken” tarvitse häpeillä.

Viimeinen oppaassa oleva koko sivun kokoinen kuva sijoittuu lasten seksuaalista hyväksikäyttöä internetissä käsittelevän kappaleen loppuun. Kuvassa on kaksi henkilöä, jotka istuvat vastakkain tietokoneillaan läpikuultava seinä välissä. Kohtisuoraan lukijaan näkyy kansikuvassa oleva poika kasvopuolelta kuvattuna. Häntä vastapäätä selän takaa kuvattuna istuu selvästi vanhempi mieshenkilö omalla tietokoneellaan. Poika näyttää keskittyneeltä kirjoittamiseen, mutta miehen tunnetilaa ei näy. Kuvan tausta on kansikuvan tavoin tumma. Kuvassa esiintyvät Mikko ja Sk8erboy2000 eli samat henkilöt kuin oppaan fiktiivisissä virtuaalikeskusteluissa. Kuvan tarkoituksena on havainnollistaa internetin mahdollistavan eri henkilöinä esiintymisen ilman, että vastapuolella on aavistustakaan keskustelukumppaninsa todellisesta henkilöllisyydestä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena on olla käytännönläheinen, kytköksissä työelämään ja osoittaa sen tekijöiden osaaminen heidän omalla alallaan tarvittavista tiedoista ja taidoista. Toiminnallinen opinnäytetyö toteutetaan tutkimuksellisella asenteella. (Vilka – Airaksinen 2003: 9–10.) Oman opinnäytetyömme toteutustapa oli opas.

Opinnäytetyöstämme on hyötyä terveydenhoitajan työssä, sillä se kokoaa yhteen ajankohtaisen ja luotettavan teoriatiedon internetissä tapahtuvasta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sitä koskevasta lainsäädännöstä. Terveydenhoitajan on tärkeää

tiedostaa, että koulussa annettu turvataitokasvatus ei ole yhtä vaikuttavaa kuin huoltajien lapsilleen antama turvataitokasvatus (Wurtele – Kenny 2010: 136). Tämän vuoksi koemme terveydenhoitajan tarvitsevan työvälineekseen Turv@verkko-oppaan, jonka avulla terveydenhoitaja voi lisätä huoltajien tietämystä opinnäytetyömme aiheesta.

8.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyömme asiantuntijana olemme käyttäneet Helsingin poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli Tuija Kivistä. Haastattelimme rikosylikonstaapeli Kivistä hänen virkansa puolesta, joten sosiaalisesti suotavien tai tilannesidonnaisten vastauksien ei pitäisi heikentää tekemämme haastattelun luotettavuutta. Haastattelusta saamamme tieto on luotettavaa, sillä se tukee muista lähteistä saamaamme tietoa, minkä vuoksi sitä voidaan yleistää jonkin verran. (Hirsjärvi ym. 2009: 206–207.) Luotettavuutta lisää rikosylikonstaapeli Kivisen vankka työkokemus opinnäytetyömme aiheesta.

Haastattelun luotettavuuden turvaamiseksi käytimme haastattelutilanteessa kahta nauhuria, joiden toiminnan varmistimme ennen haastattelua. Haastattelu toteutettiin rauhallisessa tilassa opinnäytetyön tekijöiden ja haastateltavan läsnä ollessa. Ennen haastattelua hyväksyimme haastattelun kysymykset ensin opinnäytetyötämme ohjaavalla opettajalla Marita Räsäsellä ja sen jälkeen rikosylikonstaapeli Kivisellä. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista rikosylikonstaapeli Kiviselle.

Olemme olleet sähköpostitse yhteydessä rikosylikonstaapeli Kiviseen koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Hän on hyväksynyt kaiken haastattelunsa pohjalta kirjoittamamme tekstin, joka esiintyy opinnäytetyössämme. Huhtikuussa 2013 saimme rikosylikonstaapeli Kiviseltä takautuvasti suostumuksen siihen, että hän esiintyy opinnäytetyössämme omalla nimellään. Syyskuussa 2013 lähetimme rikosylikonstaapeli Kiviselle opinnäytetyömme luettavaksi, ja toivoimme hänen ottavan kantaa hänen haastattelunsa pohjalta kirjoittamaamme tekstiin. Lokakuussa 2013 saimme häneltä sähköpostitse vastauksen, jossa hän hyväksyi tekstimme eikä halunnut esittää muutosehdotuksia siihen.

Toiminnallisissa opinnäytetöissä laadullisella tutkimuksella kerättyä aineistoa ei ole välttämättä mielekästä analysoida yhtä järjestelmällisesti ja tarkasti kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä (Vilka – Airaksinen 2003: 57–58). Tekemämme asiantuntija-haastattelun tarkoituksena oli kerätä ja tarkistaa teoretietoa rikosylikonstaapeli Tuija

Kiviseltä, joten emme kokeneet haastattelun puhtaaksi kirjoittamista eli litterointia tarpeelliseksi. Tämän voidaan toisaalta ajatella lisäävän haastattelun virhelähteitä, mutta toisaalta rikosylikonstaapeli Kiviseltä saatu hyväksyntä opinnäytetyössämme käyttämälle haastatteluaineistolle lisää sen luotettavuutta.

Tiedonhaku suorittaessamme jouduimme tekemään rajauksia, minkä vuoksi merkittäviä tutkimuksia saattoi jäädä käyttämämme aineiston ulkopuolelle. Opinnäytetyömme luotettavuutta voi vähentää englanninkielisten lähteiden käyttö mahdollisten käännösvaiheen virheiden vuoksi. Opinnäytetyössämme käytettyjen internetlähteiden suuren määrän vuoksi tiedonhakumme ei välttämättä ole täysin toistettavissa, koska valitsemamme internetlähteitä saatetaan päivittää. Nämä tekijät voivat heikentää opinnäytetyömme luotettavuutta.

Lähdemateriaalin valinnassa on tärkeää kiinnittää huomiota lähteen ikään, laatuun ja uskottavuuden asteeseen. Lisäksi hyvä lähdemateriaali on sekä totuudenmukaista että puolueetonta, ja sen tekijä on tunnettu. (Vilkkä – Airaksinen 2003: 72; Hirsjärvi ym. 2009: 115–116.) Lähdemateriaalin valinnassa olemme kiinnittäneet erityisesti huomiota lähteiden tuoreuteen ja alkuperään. Kaikki lähteemme ovat 2000-luvulta lukuun ottamatta lakitekstejä ja YK:n yleissopimusta lasten oikeuksista. Internetistä saatavan tiedon suhteen olemme olleet kriittisiä. Internet-lähteinä olemme käyttäneet vain luotettavien tahojen, kuten Pelastakaa lapset ry:n, Väestöliiton tai Poliisin, ylläpitämiä sivuja ja julkaisuja. Täten varmistuimme internet-lähteidemme olevan asiantuntevien ja tunnettujen tahojen julkaisemia tekstejä.

Opinnäytetyön tekijöiden asiantuntemus oman opinnäytetyönsä aiheesta ja laadukas kielellinen osaaminen osoitetaan hyväksytyllä kypsyyskokeella (Hirsjärvi ym. 2009: 278). Olemme saaneet suomen kielen ja viestinnän lehtorilta hyvää palautetta opinnäytetyömme hyvästä kieliasusta. Tämä lisää opinnäytetyömme luotettavuutta.

Plagiointi on epäeettistä toimintaa, jossa tutkija esittää toisen tutkimuksen tietoa omaan. Tyypillisesti tieteellinen varkaus tulee ilmi lähdeviitteiden epämääräisyytenä tai puuttumisena. (Vilkkä – Airaksinen 2003: 78; Hirsjärvi ym. 2009: 122.) Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet asianmukaisia ja tarkkoja lähdeviittauksia emmekä ole esittäneet toisten tuottamaa tietoa omanamme.

Oppaan nimen suhteen olemme olleet tarkkoja siitä, ettei jollakin toisella taholla ole samaa nimeä tavaransa tai palvelunsa tunnuksena. Hakuja suorittaessamme emme ole löytäneet Turv@verkko-nimisiä tavaroita tai palveluita, joten emme riko kenenkään tekijänoikeuksia oppaan nimellämme. Tämä lisää oppaan eettisyyttä.

Suoria lainauksia ei ole mielekästä sisällyttää opinnäytetyöhön runsaasti ja niiden suositellaan olevan mahdollisimman lyhyitä. Halusimme opinnäytetyössämme olevan lakitekstin sanoman pysyvän muuttumattomana, joten suoran lainauksen käyttö kyseisessä tilanteessa oli perusteltua. (Hirsjärvi ym. 2009: 120, 358.)

Informaatiota välittävien tuotteiden haasteena on tiedon muuttumisen ja vanhentumisen mahdollisuus (Jämsä – Manninen 2000: 54). Kyseinen haaste koskettaa myös osaa opinnäytetyömme teoriaosuudesta, ja mahdollinen muuttunut tai vanhentunut tieto voi vähentää opinnäytetyömme luotettavuutta.

Tehdessämme opinnäytetyötä, olemme pyrkineet olemaan huolellisia, rehellisiä ja tarkkoja. Yhteistyömme on sujunut hyvin, ja olemme tavoitelleet koko opinnäytetyöprosessin ajan laadukasta opinnäytetyötä. Motivoituneen asenteemme myötä olemme saaneet työstettyä opinnäytetyötämme tehokkaasti ja tasapuolisesti. Luotettavuutta voi heikentää se, ettei kummallakaan tekijöistä ollut aikaisempaa kokemusta opinnäytetyön tekemisestä.

8.2 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Tämän opinnäytetyön myötä olemme saaneet runsaasti tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä internetissä tulevaa sairaanhoitajan tai terveydenhoitajan työtämme ajatellen. Aihe ei ollut meille ennestään kovin tuttu, mutta opinnäytetyöprosessin edetessä tietämyksemme aiheesta on lisääntynyt paljon. Olemme tiedostaneet velvollisuutemme lastensuojeluilmoituksen tekoon tilanteessa, jossa epäilemme lapsen joutuneen seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi internetissä. Opinnäytetyöprosessin myötä meille tuli uutena tietona se, että samalla hyväksikäyttäjällä on yleensä useita uhreja. Tämän tiedon myötä osaamme ottaa vakavasti niin tulevassa työssämme kuin yksityishenkilönäkin yksittäisen tietoomme tulleen hyväksikäyttöepäilyn tai -tapauksen, ja olla sen tiimoilta yhteydessä poliisiin.

Työelämässä ei voi valita työtovereitaan, ja kaikkien kanssa pitää pystyä työskentelemään. Ennen opinnäytetyöprosessia emme tunteneet toisiamme, mutta siitä huolimatta aloitimme tehokkaan työskentelyn myönteisellä asenteella heti alusta saakka. Opinnäytetyöprosessin myötä olemme kehittyneet sekä ryhmätyöskentelytaidoissa että hyvän asiatekstin kirjoittamisessa.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pohtineet paljon sitä, millainen on hyvä opas. Ohjaavalta opettajaltamme ja muilta oppaamme lukeneilta henkilöiltä saamamme palaute on auttanut meitä kehittämään opasta paremmaksi. Oppaan suunnittelu ja ideointi on opettanut meille kärsivällisyyttä, ja opinnäytetyömme myötä olemme kehittyneet kriittisinä lukijoina.

Opinnäytetyöprosessimme aikana olimme yhteydessä poliisiin, ja saimme täten kokemusta moniammatillisesta yhteistyöstä. Rikosylikonstaapeli Kivisen haastattelu oli meille uusi ja opettavainen kokemus, sillä emme olleet aikaisemmin tehneet vastaavanlaista haastattelua. Moniammatillisuus korostui myös Turv@verkko-oppaan suunnittelussa ja ideoinnissa, jossa mukanaamme oli medianomiopiskelija Katja Makkonen. Yhteistyö hänen kanssaan on ollut antoisaa ja opettanut meitä arvostamaan muiden alojen asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntämistä osana terveydenhoitajan työtä.

8.3 Kehittämissuhteet

Opinnäytetyömme tavoitteena oli saada Turv@verkko-oppaan käsikirjoitus valmiiksi. Opinnäytetyöprosessin aikana emme voineet arvioida, tuleeko Turv@verkko-opas olemaan kouluterveydenhoitajan käytössä oleva materiaali. Se on kuitenkin pyrkimyksemme, ja jatkamme oppaan kehittämistä kevään 2014 aikana innovaatioprojektina. Turv@verkko-oppaan toimivuuden kannalta olisi tärkeää päästä testaamaan sitä 10–12-vuotiaiden lasten huoltajilla. Oppaamme sanoman vastaanoton kannalta on tärkeää, että lukija kokee sen olevan kiinnostavaa luettavaa (Jämsä – Manninen 2000: 56).

Tavoitteenamme on kevään 2014 aikana testata oppaan sisällön ja ulkoasun toimivuus Metropolia Ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoilla, joilla on 10–12-vuotiaita lapsia. Kriittisintä palautetta saisimme opiskelijoilta, jotka eivät tunne opinnäytetyötämme entuudestaan (Jämsä – Manninen 2000: 80). Palautteen Turv@verkko-oppaasta voimme kerätä kyselylomakkeen muodossa. Saamamme palautteen perusteella opasta voisi kehittää entistä paremmin vastaamaan huoltajien tiedon tarvetta.

Turv@verkko-oppaasta saisi mielestämme toimivan verkkojulkaisun, joka olisi helppo lähettää huoltajille esimerkiksi opettajien ja huoltajien väliseen viestintään tarkoitettun Wilma-portaalin kautta. Verkkojulkaisussa olisi puolensa, sillä siitä ei syntyisi tuotteen painokustannuksia, jotka nostaisivat julkaisumme hintaa ja mahdollisesti tätä kautta vaikeuttaisivat Turv@verkko-oppaan levittämistä Suomen alakouluihin. Verkkojulkaisulla olisi mahdollista tavoittaa suurempi joukko alakoululaisten huoltajia, koska se olisi jokaisen tietokoneen ja internetin omistavan luettavissa. Lisäksi oppaan ajan tasalla pitäminen olisi helpompaa verkkojulkaisuna kuin painettuna versiona.

Turv@verkko-oppaan julkistamisen yhteydessä sitä voisi esitellä esimerkiksi Terveystieteiden lehdessä alan ammattilaisille. Tämä lisäisi oppaan näkyvyyttä ja sen käyttöön ottoa kouluterveydenhoitajien keskuudessa. Tulevaisuudessa voisimme tarjota opasta tahoille, jotka ajavat lasten asiaa ja oikeutta turvalliseen lapsuuteen. Mahdollisia yhteistyökumppaneita voisivat olla Pelastakaa Lapset ry, Poliisi, Väestöliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto tai Opetusministeriö.

9 Valmis Turv@verkko-opas

Viimeistelimme Turv@verkko-oppaan innovaatioprojektissa joulukuun 2013-huhtikuun 2014 aikana. Turv@verkko-opas tehtiin yhteistyössä Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa. Oppaan teoriaosuus perustuu opinnäytetyöhömme. Testasimme opasta seitsemällä Metropolia Ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijalla, jotka ovat 10–12-vuotiaiden lasten huoltajia, ja kehitimme oppaan sisältöä saamamme palautteen avulla vastaamaan paremmin huoltajien tiedon tarvetta. Graafisen suunnittelun opiskelija Katja Makkonen suunnitteli ja toteutti oppaan ulkoasuun, tekstien asetteluun ja taittoon liittyvät asiat.

Valmis Turv@verkko-opas julkaistiin 1.4.2014 Helsingissä Metropolia Ammattikorkeakoulun Opi ja oivalla -tapahtumassa Tukholmankadulla. Kyseisessä tapahtumassa oppaasta esiteltiin painettu versio ja pdf-tiedostomuodossa oleva versio.

Valmis Turv@verkko-opas on esitelty liitteessä 3. Turv@verkko-opas.

Lähteet

Aapelin käyttöehdot. 2011. Playforia Oy. Verkkodokumentti. <<http://www.aapeli.com/help/tos/>>. Luettu 7.10.2013.

Apter, Dan – Kaimola, Kari – Väisälä, Leena (toim.) 2006. Seksuaalisuus. 1. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Cacciatore, Raisa 2008. Huomenna pannaan pussauskoppiin: eväitä tyttönä ja poikana kasvamisen haasteisiin syntymästä murrosikään. Opas vanhemmille. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia: Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. 2011. Julkaisu. Pelastakaa lapset ry. Luettavissa myös sähköisesti osoitteessa <http://pelastakaa-lapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/dfbac4b9e6f6c3ba74afba48a15d78bf/1358413668/application/pdf/368105/Grooming-%20raportti_final.pdf>. Luettu 7.10.2013.

Habbon käyttöehdot. 2000-2013. Sulake Corporation Oy. Verkkodokumentti. <<https://help.habbo.fi/entries/271319-habbon-kayttoehdot>>. Luettu 7.10.2013.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Jyväskylä: Tammi.

Jämsä, Kaisa – Manninen, Elsa 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kinnunen, Saara 2005. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja.

Kivinen, Tuija 2013. Rikosylikonstaapeli. Helsingin poliisilaitos. Helsinki. Haastattelu 27.3.

Korteniemi-Poikela, Erja - Cacciatore, Raisa 2010. Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Opas vanhemmille. Helsinki: WSOY.

Kuvake.net -sivuston käyttöehdot. 2004-2013. Reflecto Oy. Verkkodokumentti. <<http://kuvake.net/terms.php>>. Luettu. 7.10.2013.

Käyttöehdot. 2000-2013. Somia Dynamoid. Verkkodokumentti. <<http://irc-galleria.net/terms>>. Luettu 7.10.2013.

Laiho, Mari (toim.) 2007. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.

Lajunen, Kaija – Andell, Minna – Jalava, Leena, – Kemppainen, Kaija – Pakkanen, Marjo – Ylenius-Lehtonen, Mirja 2005. Turvataitoja lapsille. Turvataitokasvatuksen opimateriaali. Helsinki: Stakes.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 911/2012. Annettu Helsingissä 28.12.2012.

Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. 2011. Julkaisu. Pelastakaa Lapset ry – Poliisi. Luettavissa myös sähköisesti osoitteessa <<http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/a0e468f44c1ce36a49bfb9f362f41690/1358242933/application/pdf/895179/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf>>. Luettu 7.10.2013.

Materiaalia nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. 2011. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti. <<http://moodle.metropolia.fi/course/view.php?id=3760>>. Luettu 7.10.2013.

Mikä on Habbo Hotel?. 2000-2013. Sulake Corporation Oy. Verkkodokumentti. <<https://help.habbo.fi/entries/22589103-mika-on-habbo-hotel>>. Luettu 29.9.2013.

Mitchell, Kimberly J. – Finkelhor, David – Wolak, Janis 2007a. Online Requests for Sexual Pictures from Youth: Risk Factors and Incident Characteristics. *Journal of Adolescent Health* 41. 196-203.

Mitchell, Kimberly J. – Finkelhor, David – Wolak, Janis 2007b. Youth Internet Users at Risk for Most Serious Online Sexual Solicitations. *American Journal of Preventive Medicine* 32 (6). 532-537.

Ohjeet. 2004-2013. Reflecto Oy. Verkkodokumentti. <<http://kuvake.net/help.php?c=2>>. Luettu 7.10.2013.

Oikeus- ja vastuulauseke. 2012. Facebook. Verkkodokumentti. <<http://www.facebook.com/legal/terms>>. Luettu 7.10.2013.

Pajuriutta, Satu 2013. Vanhempien vastuu yltää myös nettimaailmaan. *Helsingin Sanomat* 8.2. A 13.

Parkkunen, Niina – Vertio, Harri – Koskinen-Ollonqvist, Pirjo 2001. Terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opas. Helsinki: Trio-offset.

Privacy Policy. 2011. Kik. Verkkodokumentti. <<http://kik.com/legal/>>. Luettu 7.10.2013.

Rikoslaki 39/1889. 20 luku Seksuaalirikoksista 563/1998.

Rouvinen-Wilenius, Päivi 2008. Tavoitteena hyvä ja hyödyllinen terveystietoisuus: Kriteeristö aineiston tuotannon ja arvioinnin tueksi. Helsinki: Terveystietoisuuden edistämisen keskus ry.

Seksuaalirikokset. 2013. Poliisi. Verkkodokumentti. <<http://www.poliisi.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/pages/1DF170954F91099CC2257A7E0033D501?opendocument>>. Luettu 7.10.2013.

Suojele minua kaikelta. Tietoa internetin ja digitaalisen median osuudesta lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön lasten kanssa ja heidän hyväkseen toimiville ammattilaisille. 2011. Esite. Pelastakaa Lapset ry – Väestöliitto – Helsingin poliisilaitoksen väkivaltarikosyksikkö – Helsingin sosiaalivirasto – Rikosseuraamuslaitos. Verkkodokumentti. <http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/122427c9d7328769a02dd57130f78f8c/1361461903/application/pdf/719348/PeLa_SHK_esite_webFINAL.pdf>. Luettu 7.10.2013.

Säännöt. 2004-2013. Reflektio Oy. Verkkodokumentti. <<http://kuvake.net/rules.php>>. Luettu 7.10.2013.

Säännöt. 2000-2013. Somia Dynamoid. Verkkodokumentti. <<http://irc-galleria.net/rules>>. Luettu 7.10.2013.

Tervetuloa IRC-Galleriaan. 2000-2013. Somia Dynamoid. Verkkodokumentti. <<http://irc-galleria.net/>>. Luettu 7.10.2013.

Tietoa seksuaalisuudesta. 2013. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/>>. Luettu 7.10.2013.

Tuija Kivinen on Stadin Skoude 2009. 2009. Poliisi. Verkkodokumentti. <<https://www.poliisi.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/PFBD/ABAB131282F0ABA5C22575660031023C?opendocument>>. Luettu 7.10.2013.

Vilka, Hanna – Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten – Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksista. 2006. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/275202/lausunto+oikeuteen.pdf>>. Luettu 7.10.2013.

Vänskä, Annamari 2012. Muodikas lapsuus - lapset mainoskuviissa. Helsinki: Gaudeamus.

Wells, Melissa – Mitchell, Kimberly J. 2008. How Do High-Risk Youth Use The Internet? Characteristics and Implications for Prevention. Child Maltreatment 13 (3). 227-234.

WhatsApp:n juridiset tiedot. 2013. WhatsApp Inc. Verkkodokumentti. <<http://www.whatsapp.com/legal/#TOS>>. Luettu 7.10.2013.

Wurtele, Sandy K. – Kenny Maureen C. 2010. Partnering With Parents to Prevent Childhood Sexual Abuse. Child Abuse Review 19. 130-152.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. Unicef. Verkkodokumentti. <http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf>. Luettu 7.10.2013.

Tiedonhaku tietokannoista

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Hakutulos	Valitut
Melinda	seksuaali* AND laps* AND internet	Kieli: suomi, julkaisuvuosi: 2005–2013	17	4
	seksuaalisuus AND laps*	Kieli: suomi, julkaisuvuosi: 2005–2013	46	4
CINAHL	sexual abuse AND children AND inter- net	Full text, Geo- graphic Subset: Europe	3	1
PubMed	sexual abuse AND internet AND chil- dren AND online	Full text availa- ble, Publication dates 10 years	30	3
MetCat	lapsuus AND psykkinen AND kehitys	Julkaisuvuosi: 2005-2013	8	2
	seksuaalinen hy- väksikäyttö AND kasvatus AND lap- set	Viimeiset 10 vuotta	3	1
	Vilka AND Airak- sinen	Julkaisuvuosi: 2000-2013	3	1
	Hirsjärvi AND Re- mes	Julkaisuvuosi: 2000-2013	4	1
Manuaalinen haku	(Pelastakaa lapset ry AND seksuaali- nen hyväksikäyttö) and (nettipoliisi			23

AND seksuaalinen
hyväksikäyttö) and
(YK and lapsen
oikeudet) and (Ri-
koslaki) and (Laki
lastensuojelulain
muuttamisesta) and
(Facebook) and
(IRC-Galleria) and
(Kik Messenger)
and (Väestöliitto
AND lapsen seksu-
aalinen hyväksi-
käyttö) and (seksu-
aalisuus) and
(osaamisen AND
tuotteistaminen)
AND (Kuvake) AND
(Habbo Hotel) AND
(terveysaineisto)
AND (WhatsApp)
AND (Rikosyliikons-
taapeli Tuija Kivi-
nen) AND (Tavoit-
teena hyvä ja hyö-
dyllinen terveysai-
neisto)

Asiantuntijahaastattelun kysymykset

Internetissä tapahtuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö nykyhetkellä:

- Kuinka yleistä on, että lapsi joutuu vähintään seksuaalisen hyväksikäytön yrityksen kohteeksi internetissä?
- Kuinka suuri on internetissä tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön osuus kaikista lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista?
- Ovatko internetissä tapahtuneet lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset lisääntyneet kokemustesi mukaan viime vuosina? Jos näin on, niin mitkä seikat vaikuttavat mielestäsi asiaan?
- Kuinka suuri prosentuaalinen osuus näistä rikoksista kohdistuu 10–12-vuotiaisiin?
- Kuinka suuri osuus ilmitulleiden tapauksien tekijöistä saadaan rikosoikeudelliseen vastuuseen teoistaan?
- Kuinka suuri osuus hyväksikäyttötapauksista jää arviosi mukaan tulematta ilmi?

Internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön muodot:

- Mitkä ovat yleisimmät lapsen seksuaalisen hyväksikäytön muodot internetissä?
- Mitkä ovat yleisimmät seksuaalisen hyväksikäytön muodot 10–12-vuotiaiden internetin käyttäjien kohdalla?
- Missä yhteydenotto internetissä useimmiten tapahtuu? (IRC-Galleriassa, Facebookissa, chatissa?)
- Millä perusteella hyväksikäyttäjä valitsee internetistä juuri kyseisen lapsen?
- Kuinka useassa tapauksessa hyväksikäyttäjä on lapselle ennalta tuttu? (esim. opettaja, sukulainen)
- Onko älypuhelimien yleistyminen lisännyt aikuisten lapsiin kohdistuvia yhteydenottoja tai seksuaalisen hyväksikäytön tapauksia?

Riskitekijät ja seksuaalisen hyväksikäytön tunnistaminen:

- Mitkä ovat riskitekijöitä sille, että lapsi joutuu seksuaalisesti hyväksikäytetyksi?
- Mitä ohjeita voisi antaa lapsille, jotta heidän hälytyskellonsa alkaisivat soida tuntemattoman ihmisen ottaessa yhteyttä ja jatkaessa yhteydenpitoa?
- Mitä merkkejä huoltajien tulee ottaa huomioon lapsensa käytöksessä, jotta epäily hyväksikäytöstä heräisi?

Keinoja ennaltaehkäisyyn:

- Miten huoltajat voisivat ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä?
- Millaisia toimia eri ammattiryhmien edustajien (opettajat, kouluterveydenhoitaja) tulisi tehdä ennaltaehkäistäkseen lasten seksuaalista hyväksikäyttöä internetissä?

Onko meiltä jäänyt huomiotta jokin oleellinen aihe teemaa käsiteltäessä?

Turv@verkko-opas

Turv@verkko

KEINOJA LAPSEN SUOJELEMISEKSI INTERNETISSÄ
TAPAHTUVALTA SEKSUAALISELTA HYVÄSIKÄYTÖLTÄ

OPAS 10-12-VUOTIAIDEN LASTEN HUOLTAJILLE

Tämä Turv@verkko-opas on osa opinnäytetyötämme ja innovaatioprojektiamme. Opinnäytetyömme on jatkoa Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen peruspalveluissa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2012 -hankkeelle. Turv@verkko on tehty yhteistyössä Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa.

Oppaan tekijät: Hanna Hirvonen ja Anni Simonen
Valmistuvat terveydenhoitajaopiskelijat (AMK)
Graafinen ilme: Katja Makkonen
Medianomiopiskelija (AMK)
Ohjaaja: Marita Räsänen
Lehtori

Tämä opas on julkaistu 1.4.2014 Metropolia Ammattikorkeakoulun Teho Pro -hankkeen Opi ja oivalla -tapahtumassa Helsingissä.

Lisätietoa Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen peruspalveluissa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2012-hankkeesta saat osoitteesta <https://moodle.metropolia.fi/course/view.php?id=3760>

SISÄLLYS

Hyvä huoltaja	4
Lapsen seksuaalisuus	6
• Seksuaalisuudesta puhuessasi	6
• Lapsen seksuaalioikeudet	7
Turvataidot suojelevat lastasi	8
Turvallisesti internetissä	13
• Netiketti	14
• Tutustu näihin!	15
Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä	17
• Hyväksikäytön eri muodot	18
• Riskitekijät	20
• Murrosiän kynnyksellä	21
• Hyväksikäytösuhteen syntyminen	23

HYVÄ HUOLTAJA

Tämän Turv@verkko-oppaan tarkoitus on ennaltaehkäistä lasten joutumista seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi internetissä. Turv@verkon tavoitteena on antaa sinulle konkreettisia keinoja ottaa aihe puheeksi lapsesi kanssa. Lisäksi annamme sinulle ajantasaista tietoa internetissä tapahtuvasta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Esittelemme aihetta sinulle, sillä olet avainasemassa antamassa lapsellesi turvallisen lapsuuden. Ennen murrosiän mukanaan tuomaa huoltajista etäntymisen vaihetta voit tukea alakouluikäisen lapsesi kasvua tehokkaammin. Myöhempinä ikävuosina lapsilla on suurempi riski joutua seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi internetissä kuin 10–12-vuotiaina.

Turv@verkko sisältää kolme kuvitteellista virtuaalikeskustelua, jotka havainnollistavat mahdollisen hyväksikäyttösuhteen etenemistä. Hyväksikäyttäjän toimintaa ei ole välttämättä helppoa tunnistaa.

Tämä opas on tarkoitettu ensisijaisesti huoltajien luettavaksi. Pelottelun sijaan opas antaa sinulle keinoja ottaa asia rakentavasti esille lapsesi kanssa. Kuka tahansa voi tulla internetissä huijatuksi. Turvataidot vahvistavat lapsesi valmiuksia toimia turvallisesti internetissä ja täten suojella itseään.

Lapselle seksuaalisuudesta puhuminen voi olla vaikeaa. Lapsen kehitysvaiheeseen sopivan tiedon antaminen ja lapsen kysymyksiin vastaaminen on tärkeää.

Murrosiän kynnyksellä jokainen lapsi suhtautuu yksilöllisesti oman kehonsa muutoksiin. Lapsi saattaa olla hämillään, innoissaan tai ahdistunut. Liian suorasukainen lähestymistapa seksuaalisuudesta keskusteltaessa voi aiheuttaa lapsessa häpeän tunteita.

SEKSUAALISUUDESTA PUHUESSASI

- Ole alusta asti avoin ja ennakkoluuloton
- Keskustele lapsesi kanssa hänen ikätasonsa mukaisesti
- Keskustele sekä sukupuolieroista ja samankaltaisuuksista että murrosiän aiheuttamista muutoksista vartalossa ja tunnepuolella
- Keskustele ensisijaisesti tunteista, rakastumisesta, ihmissuhteiden solmimisesta ja niiden päättymisestä
- Keskustele toissijaisesti seksiin liittyvistä asioista
- Käsittele seksuaalisuuteen ja lisääntymiseen liittyviä teemoja esimerkiksi leikin, pelien ja piirrosten avulla
- Anna positiivinen ja arvostava kuva ihmiskehosta, seksuaalisuudesta ja seksistä
- Älä tarjoa liikaa informaatiota
- Anna lapsesi määrätä milloin keskustelunne asiasta päättyy

LAPSEN SEKSUAALIOIKEUDET

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja lastensuojelulain mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä, jolla on oikeus tulla suojelluksi sekä internetissä että reaali maailmassa tapahtuvalta seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytön eri muodoilta. Suomen rikoslaki määrittelee lapsen joko alle 16- tai 18-vuotiaaksi henkilöksi riippuen seksuaalisen teon luonteesta. Yhteiskunnassamme täysi-ikäisyyden raja on 18 vuotta, jolloin voidaan katsoa, ettei henkilö ole enää lapsi vaan aikuinen.

10–12-vuotiaat lapset ovat murrosiän kynnyksellä, ja ihastumiset esimerkiksi tunnettuun laulajaan tai tuttuun ja turvalliseen opettajaan ovat tässä iässä tavallisia. On tärkeää antaa lapselle mahdollisuus haaveilla hänen ihastuksensa kohteesta.

Lapsi osaa arvostaa kehoaan ja haluaa suojella sitä, mikäli hän on saanut kokea lähipiiriltään turvallista koskettamista ja huomiota. Lapsen oppiessa kotoaan normaalin läheisyyden rajat, hänellä on pienempi riski joutua hyväksikäytetyksi.

TURVATAIDOT SUOJELEVAT LASTASI

Turvataidot ovat opittuja toimintatapoja, joiden avulla lapsesi selviää hänen turvallisuuttaan tai fyysistä koskemattomuuttaan uhkaavista tilanteista. Lapsesi oppiessa jo varhain kunnioittamaan omaa kehoaan ja koskemattomuuttaan, hän osaa toimia riskialttiissa tilanteessa itseään suojaten. Lapsesi tulee tietää, että saadakseen haluamansa hänen ei tarvitse tehdä vastapalveluksena pahaa oloa tai epämääräisiä tunteita aiheuttavia tekoja.

Lapselle on tärkeää osoittaa läheisyyttä ja huomiota kotona. Sinun ei ole välttämätöntä opettaa lapsellesi seksuaalisen hyväksikäytön termiä. Turvataitojen kautta hänelle syntyy kuva siitä, mikä aikuisen ja lapsen välisessä kanssakäymisessä on hyväksyttävää. Tällöin hänen hälytyskellonsa alkavat soida tilanteessa, jossa joku yrittää ylittää sallitun rajan ja läheisyys muuttuu epänormaaliksi.

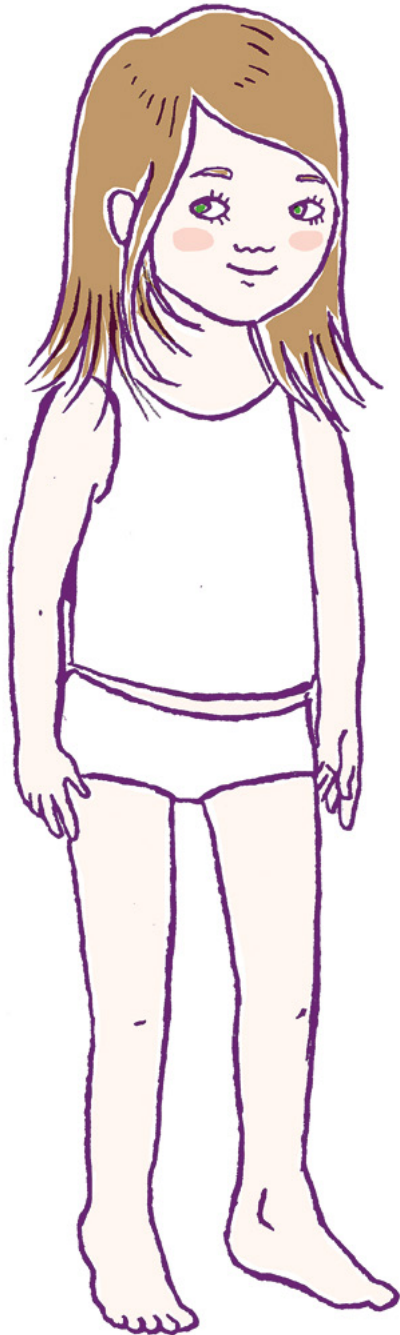

OPETA LAPSESI

- Käyttämään turvallisesti internetiä, jotta hän ei tule huijatuksi tai hyväksikäytetyksi
- Käyttämään harkintakykyään ja kuuntelemaan rohkeasti omia tuntemuksiaan – lapsen ei tarvitse kestää tekoja, jotka tuntuvat hänestä epämukavilta
- Kunnioittamaan jokaisen oikeutta turvaan ja fyysiseen koskemattomuuteen
- Toimimaan tilanteissa, joissa häntä lähestyy tuntematon henkilö
- Kääntymään empimättä tutun ja turvallisen aikuisen puoleen kaikissa hänen huolissaan ja peloissaan
- Tunnistamaan erilaisiin tilanteisiin sopivat ja sopimattomat kosketukset ja huomionosoitukset
- Kieltäytymään aikuisen tai ikätoverin ehdottaessa hänelle jotakin hämmennystä aiheuttavaa tai sopimatonta

**Lapselle on hyvä selittää, että aikuinen
on aina vastuussa teoistaan.**

- **10–12-vuotias on utelias ja ihmettelevä...**
ja hän oppii seksuaalisuuteen liittyviä asenteita lähipiirinsä reaktioiden, puheiden ja mallin kautta. Lapset ottavat esimerkkiä aikuisista.
- **Lapsesi tarvitsee turvallista koskettamista...**
koska siten hän tuntee kehonsa arvokkaaksi ja haluaa sekä hoitaa että suojata itseään. Lapsen kehollinen ja seksuaalinen itsetunto kehittyvät sen pohjalta, miten häntä kohdellaan. Lapset tarvitsevat rakkautta ja hellyyttä.
- **Kunnioittamalla omaa vartaloasi...**
lapsesikin oppii kunnioittamaan omaansa. Huolehtimalla omasta vartalostaan mies osoittaa pojalle ja nainen työlle, että hänen omaa sukupuoltaan edustavien ihmisten vartalot ovat arvokkaita. Oman vartalon kunnioitus antaa lapselle keinoja seksuaaliseen itsesuojeluun.
- **Vaatteiden alla olevat paikat ovat yksityisiä...**
eikä kukaan saa koskea lastasi ilman hänen lupaansa. Opeta lapsesi kunnioittamaan sekä oman vartalonsa itsemääräämisoikeutta että muiden ihmisten vartaloiden koskemattomuutta.

Lapsen kanssa voi esimerkiksi piirretyn ihmishahmon kautta käydä läpi, mitkä osat vartalosta ovat yksityisiä. On hyvä selvittää, millaiset kosketukset ovat luonnollisia esimerkiksi lähipiirissä, lääkäri-ssä, tuntemattoman seurassa tai harrastusten parissa.

Värittäkää tai käykää yhdessä läpi kuvasta

vihreällä alueet, joihin on soveliaista koskettaa
punaisella alueet, jotka ovat yksityisiä

TURVALLISESTI INTERNETISSÄ

Lapset chattaavat, pelaavat pelejä ja lisäävät kuvia internetin yhteisöpalveluihin. Lapsen internetissä olemiseen ja toimimiseen on tärkeää luottaa, kunhan siellä noudatettavista säännöistä on ensin yhdessä sovittu.

Alakoululaisen kanssa on hyvä sopia ajasta, jonka hän viettää päivisin tietokoneella. Sovitusta ajasta kiinnipitämistä helpottaa se, ettei lapsi tiedä tietokoneen tai verkkoyhteyden salasanaa, jolloin hän tarvitsee huoltajan apua tietokoneelle päästäkseen. Lapsen kanssa voi sopia, että internetin selaushistorian saa katsoa halutessaan ja tutustua sivustoihin, joilla hän viettää aikaansa.

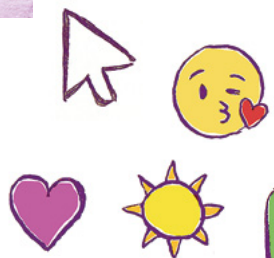
Lapsi pääsee käyttämään internetiä myös älypuhelimella, ellei sitä ole estetty. On hyvä kiinnittää huomiota siihen, jos lapsi saa viestejä puhelimeensa tiheästi tai erikoisiin aikoihin, ja selvittää, kuka viestejä lähettää. Älypuhelimien kautta lapsi voi lähettää viestejä erilaisten sovellusten kautta.

Lapselle on tärkeää puhua netiketistä, jotta hän osaa käyttää internetiä turvallisesti ja tietää millaisia kuvia internetiin voi laittaa itsestään.

NETIKETTI

- Opeta lapsellesi, ettei hän saa jakaa tuntemattomille ihmisille henkilökohtaisia tietojaan, kuten nimeään, osoitettaan tai puhelinnumeroaan
- Opeta lapsellesi, ettei hän saa lähettää internetin välityksellä valokuvia itsestään tuntemattomalle henkilölle
- Korosta lapsellesi, että internetissä keskustelun vastapuoli saattaa valehdella esimerkiksi ikänsä
- Selitä lapsellesi, miksi nettiystävää ei ole turvallista tavata ilman huoltajien läsnäoloa
- Kerro lapsellesi, että internetin yhteisöpalveluiden ikärajoja on noudatettava

Seuraavalla sivulla olevaan tauluk-
koon olemme koonneet esimerkkejä
internetissä olevista palveluista ja
sovelluksista. Sinun on hyvä tutustua
taulukossa oleviin internet-palveluihin
ensin itseksesi ja sitten keskustella
niistä lapsesi kanssa.

TUTUSTU NÄIHIN!

INTERNET-PALVELU	IKÄRAJA	MIKÄ TÄMÄ ON?
Facebook	13 vuotta	Yhteisöpalvelu
IRC-Galleria	12 vuotta (alle 15-vuotiaat tarvitsevat huoltajan luvan maksullisten osien käyttöön)	Yhteisöpalvelu, jossa voi kirjoittaa blogia, lisätä kuvia ja videoita sekä keskustella erilaisissa yhteisöissä.
Kuvake.net	15 vuotta (alle 18-vuotiaat tarvitsevat huoltajan luvan sivuston käyttöön)	Yhteisöpalvelu, jossa voi jakaa kuvia, videoita ja haluamaansa tietoa itsestään.
Habbo Hotel	13 vuotta (alle 15-vuotiaat tarvitsevat huoltajan luvan pelaamiseen)	Online-yhteisö, jossa voi pelata.
Aapeli	13 vuotta	Verkkosivusto, joka tarjoaa pelejä, toimintoja ja palveluita, kuten chatteja ja foorumeja.
Kik Messenger & WhatsApp	Kik Messenger 13 vuotta WhatsApp 16 vuotta	Älypuhelinimiin saatava palvelu, jonka kautta voi jakaa viestejä ja kuvia.

Onx tääl 11-13w poitzui Lahdest?

Eix kukaan????

Löytyyks täältä ketään kuka tykkää skeittaa?

Mintzu12w

MikkoK_02

Mintzu12w: Moi mä oon Riihimäeltä.

MikkoK_02: Mä oon skedenny 3v. Kauan sä?

Ollimolli

Sk8erboy2000

Sk8erboy2000: Mä vasta treenaan. Mietin millanen dekki kandeis ostaa....

MikkoK_02

MikkoK_02: Mulla on Zeron dekki ja Sweetin renkaat. Voin lähettää sulle kuvan, jos haluat. Onks sulla Kik mesee?

Sk8erboy2000

Sk8erboy2000: Mä en halunnu et kaikki näkee. Mun Kik nicki on Migu_02. Onks sul jotai trikkivideoitki? Oon koittanu treenaa Olliee.

MikkoK_02: Joo voin mä niitäki sendii :DD Lisään sut nii jubaillaan lisää.

MikkoK_02

Sk8erboy2000

CHAT-HUONE 2

LASTEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ INTERNETISSÄ

Internet on maailmanlaajuinen tietoverkko, joka on osa lapsien jokapäiväistä elämää. Se on heidän saatavillaan niin älypuhelimien kuin koulun, kodin ja kirjaston tietokoneiden välityksellä.

Parhaimmillaan internetissä tavatut henkilöt ovat samanikäisiä ja samoista asioista kiinnostuneita lapsia. Usein keskinäiset kaverisuhteet ovat täysin harmittomia, mutta valitettavasti joukkoon mahtuu myös ikäviä tapauksia. Tämän vuoksi sinun on huoltajana hyvä olla tietoinen lapsesi mahdollisista internetissä solmituista seurustelu- ja kaverisuhteista.

KUINKA LAPSIA HYVÄSIKÄYTETÄÄN SEKSUAALISESTI INTERNETISSÄ?

Hyväksikäytön määritelmä täyttyy, kun aikuinen

- käy seksuaalissävytteistä keskustelua lapsen kanssa
- ehdottaa lapselle seksiä internetin kautta
- lähettää lapselle seksuaalissävytteisiä kuvia itsestään
- pyytää lapselta seksuaalissävytteisiä kuvia
- esiintyy alasti, vähäpukeisesti tai masturboi lapselle web-kamerayhteyden välityksellä
- houkuttelee lapsen katsomaan pornografista materiaalia tai yhdyntää
- pyytää lapselta kuvia, videoita tai seksiä lahjoja vastaan
- houkuttelee lapsen toimimaan seksuaalisviritteisellä tavalla, kuten esimerkiksi sovittamaan alusvaatteita web-kamerayhteyden välityksellä

Yleisin internetissä tapahtuva lasten seksuaalisen hyväksikäytön muoto on seksuaalissävytteinen keskustelu, jota aikuinen käy lapsen kanssa. Kaikki yllä luetellut lapsen seksuaalisen hyväksikäytön muodot täyttävät rikoksen tunnusmerkistön eli kyseiset teot rikkovat Suomen lakia.

Hyvä tietää:

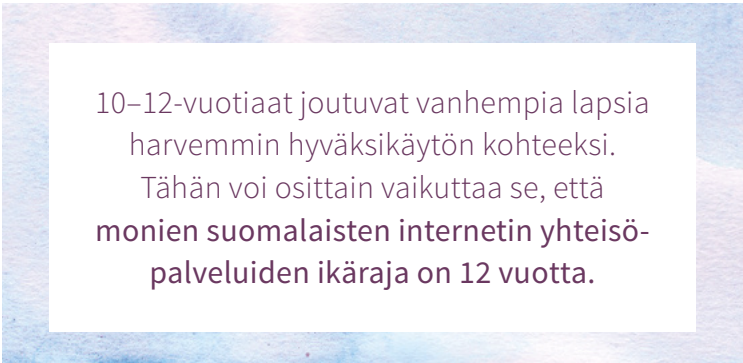
Internetissä tapahtuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on suurilta osin piilorikollisuutta, ja vain pieni osa tapauksista tulee poliisin tietoon.

Vuonna 2010 poliisi sai tietoonsa melkein 200 tapausta, jotka koskivat lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja niiden yrityksiä internetissä. **Usein hyväksikäyttäjä luo internetin kautta yhteyksiä samanaikaisesti useaan lapseen, minkä vuoksi yksittäiseenkin hyväksikäyttöön tai sen yritykseen on tärkeää reagoida.**

RISKITEKIJÄT

Internetissä tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön todennäköisimmät uhrin

- ovat 13–15-vuotiaita lapsia
- viettävät paljon aikaa valvomattomana internetissä
- alkavat kiinnostua murrosiän myötä seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista
- kokeilevat rajojaan ja etsivät hyväksyntää muuttuneelle kehonkuvalleen
- omaavat heikon itsetunnon
- ovat kiusattuja ja kaipaavat hyväksyntää
- eivät ole saaneet tarvitsemaansa tukea ja hyväksyntää lähipiiristään

10–12-vuotiaat joutuvat vanhempia lapsia harvemmin hyväksikäytön kohteeksi. Tähän voi osittain vaikuttaa se, että **monien suomalaisten internetin yhteisöpalveluiden ikäraja on 12 vuotta.**

MURROSIÄN KYNNYKSELLÄ

- **Internetissä on hauskaa leikkiä eri rooleilla...**

ja lapset voivat uteliaina hakeutua keskustelemaan itseään vanhempien henkilöiden kanssa. Lapsen käyttäessä internetiä kavereidensa kanssa, hän on usein rohkeampi suostumaan siellä saamiinsa ehdotuksiin. Kaverilta saatu hyväksyntä rohkaisee esimerkiksi lähettämään itsestään kuvan tuntemattomalle. Erityisesti tytöille esitetään usein internetissä intiimejä kysymyksiä.

- **Vertaiset ovat lapselle tärkeitä...**

hänen etsiessään omaa identiteettiään. Lapsen tuntiessa vetoa samaa sukupuolta oleviin, voi omasta seksuaalisesta suuntautumisesta kertominen tuntua vaikealta. Tässä tilanteessa lapsen voi olla helpointa etsiä vastauksia ja hyväksyntää internetin keskustelupalstoilta.

- **Murrosikä aiheuttaa alakouluikäisessä hämmennystä.**

Ylipainon, murrosiän mukanaan tuomien vartalon muutosten tai muuttumattomuuden vuoksi kiusatuksi joutunut lapsi on altis seksuaaliselle hyväksikäytölle. Hyväksikäyttäjä osaa löytää heikoitsetuntoisen lapsen ja tarjota tälle hänen tarvitsemansa tuen.

20. huhtikuuta 2013

Mo ! Miten menee? Kävin vähä rullaa tänään, oli sikamageeta !!! :D

Vähä tylsää. Mä oisin nähny yksii tyyypei, mut ne feidas...

Täh? Ai miks

Ei niit vissiin kiinnostanu hengaa. Yks Toni on ihan idiootti :-/

?

Sen jälkeen, kun se vaihto meidän kouluun mulla ei oo enää ollu nii paljoo frendejä. Se keksi musta kaikkii stooreja

Aika p****a. Mut sähä meet koht yläkouluun. Sielt löytyy varmasti uusii kavereit. Ja ollaanha meki frendeit :-)

Thanks. Sä oot ainoo jolle voin kertoo tästä, muut pitäs mua ihan luuserina

Kai sä tiität et voit kertoo mulle mitä vaan

HYVÄKSIKÄYTTÖSUHTEEN SYNTYMINEN

Internetissä seksuaalirikoksiin syyllistynyt henkilö on usein taitava esittämään lapsen ikätoveria tai turvallista aikuista. Hyväksikäyttöön pyrkivä aikuinen lähestyy lasta tavoitteenaan voittaa ensiksi lapsen luottamus. Hän etenee usein asteittain, jolloin lapselle ei herää epäilystä tekijän tarkoituksesta.

YHTEYDENOTTO

Aikuinen ottaa yhteyttä lapseen yleisimmin yhteisöpalvelussa, jossa hän valitsee lapsen profiilin perusteella. Chat-palstoilla kynnyksen tekemiseen on anonyymiyden vuoksi erittäin matala.

Lasta lähestyvä aikuinen pyrkii usein luomaan lapselle yhteenkuuluvuuden tunteen jakamalla heitä yhdistäviä asioita. Yhteydenpitoa jatkavalla lapsella on usein tarpeita, kuten hyväksytyksi tuleminen, joihin hän kokee vain kyseisen aikuisen pystyvän vastaamaan.

Yhteydenpito jatkuu yhteisöpalveluissa ja chat-palstoilla, jossa ensikontakti on luotu. Se voi siirtyä myös henkilökohtaisiin pikaviestimiin ja matkapuhelimiin, jolloin vuorovaikutus siirtyy henkilökohtaisemmalle tasolle. Suurimmassa osassa tapauksista yhteydenotot tulevat aikuisen puolelta.

LAPSEN LUOTTAMUKSEN SAAVUTTAMINEN

Aikuinen esittää lähes aina olevansa ikäistään nuorempi tai jättää ikänsä mainitsematta. Usein aikuisen todellinen ikä paljastuu lapselle, kun hyväksikäyttösuhde on jo kehittynyt. Suhteeseen liittyessä vahvoja kiintymyksen tunteita, voi lapsesta olla mahdollonta lopettaa suhdetta aikuisen iän paljastuttua. Lapsi voi kokea aikuisen huomion arvokkaana ja olevansa ikätovereitaan kypsempi saadessaan aikuisen kiinnostumaan itsestään.

Hyväksikäyttäjä on lapseen nähden auktoriteetin asemassa ikänsä, lapsen kiintymyksen tai ihailun vuoksi. Hän naamioi toimintansa välittämisen ja luottamuksen verhoon. Lapsi kiintyy hyväksikäyttäjään tämän antaessa lapselle huomiota, hellyyttä, ihailua tai lahjoja, joita lapsi ei koe saavansa muualta.

HYVÄSIKÄYTTÄJÄ VÄÄRISTÄÄ NORMAALIN JA EPÄNORMAALIN RAJAT SANOILLAAN JA TEOILLAAN

Seksiin viittaavat asiat tulevat osaksi vuorovaikutusta vähitellen. Hyväksikäyttäjät ujuttaa vähitellen normaaliin keskusteluun seksuaalissävyytteisiä kysymyksiä tai kertoo haluavansa osoittaa lapselle hellyyttä. Hyväksikäyttöön pyrkivä aikuinen varoo pelästyttämästä lasta. Hän antaa vähitellen lapselle kuvan siitä, että seksi on luonnollinen osa heidän suhdettaan ja osoitus välittämisestä.

Lapsi suostuu hyväksikäyttäjän pyyntöihin halutessaan miellyttää häntä tai kokiessaan olevansa kiitollisuuden velassa. Hyväksikäyttäjät osaa vakuuttaa, että hänen pyytämänsä asiat kuuluvat rakkauteen. Lapsi pelkää hyväksikäyttäjän hylkäävän hänet kieltäytyessään pyynnöistä. Toisinaan hyväksikäyttäjät kiristää lasta jatkamaan suhdetta esimerkiksi uhkaamalla julkaista lapselta saamansa vähäpukeisen kuvan.

TODELLISUUS PEITTYY VÄLITTÄMISEN JA LUOTTAMUKSEN VERHON TAAKSE

Hyväksikäyttösuhdetta ylläpitävät lapsen tärkeiksi kokemat asiat, kuten aikuisen ystävyys, ihailu tai rakkaus. Hyväksikäyttäjät luo lapselle kuvan siitä, että heidän suhteensa on normaali. Tämän vuoksi lapsi ei välttämättä osaa yhdistää kielteisiä tunteita hyväksikäyttösuhteeseen, vaan kääntää tunteet itseensä. Tällöin lapsi kokee itse toimivansa väärin, mikäli hän kieltäytyy aikuisen pyytämistä teoista.

7. kesäkuuta 2013

Moro ! Mitä jäbä? Olikse tyttö kenestä kerroit viimeks siellä sun kaverin synttäreillä?

Joo oli siel..... Me pelattiin pullon pyöritystä ja mä vähän mokasin....

Mitä sä sit teit?

Mun olis pitäny pussaa sitä, mut mä jänistin

Ai minkä takii?

En mä oo ikinä pussannu ketään... Musta tuntuu et oon liian ruma ja läski, se vaan nauro mulle...

Lähetä mulle kuva?

Ai Tiiastako?

Eiku susta. Ota ilman paitaa niin voin kertoo mistä sun kantsii treenaa. Mä tiän mistä mimmit diggaa

 Migu_02 lähetti kuvan.

Ei tosta näy. Ota pelkis boksereissa. Kavereitahan me ollaan.

Tai voit ottaa ilmanki, jos sua ei nolota

Kuka tahansa voi tulla internetissä huijatuksi.

LISÄTIETOA AIHEESTA

www.pelastakaalapset.fi

- Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä -opas
 - selvitys lasten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä digitaalisessa mediassa

Suojele minua kaikelta -opas

- tietoa internetin ja digitaalisen median osuudesta lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön

www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus

- tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä

www.finlex.fi

- Rikoslaki 19.12.1889/39
 - 20 luku – Seksuaalirikoksista

